

6° ANNÉE.

№ 3. 1928.

STUDENSKYJ VISNYK

PUBLIÉ PAR L'UNION NATIONALE DES ASSOCIATIONS D'ÉTUDIANTS D'UKRAINE

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

РІЧНИК VI.

БЕРЕЗЕНЬ

Ч. 3. 1928.

ПРАГА

Зміст.

Є. Маланюк. Mehr Licht! (До Шевченківських свят)	1
В. Недоля. Надломленість	6
Л. Танцюра. Мої спомини з визвольної боротьби. (Посмертне опублікування)	8
М. Мухин. Паноптикум. (Молдавський силогізм. Історія України не по Грушевському. Зворушливе. Москаль — Чаровницький перець. Ще один мо- скаль-чарівник. Raduga redivivus)	10
О. Питель. Українізація освіти на Україні	14
С. Володимирів. Світове господарство. II.	18
ЦЕСУС: Комунікат Управи, ч. 2.	22
З життя українського студентства: Українська Студенська Громада у Кракові	23
В день народження Президента ЧСР. Т. Масарика	26
З життя укр. студентства в Празі	27
З життя чужеземного студентства	27
Ріжне: Справа України в Соціалістичному Інтернаціоналі	28
Непрошені опікуни	29
Бібліографія: Киянин. Огляд українських журналів р. 1927. II.	30
Надіслані до редакції книжки та журнали	32
Справоздання часопису «Українське Життя»	32

Помешкання Редакції та адміністрації:

Praha-Smíchov, Nádražní ul. č. 46.

Поштова адреса:

Praha, hlavní pošta, přihrádka č. 411, «Studenskyj
Visnyk».

Гроші посилати на адресу:

Praha, Živnostenská banka, «CESUS» («Stud. Visnyk»).

BANKA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

V PRAZE II., NA POŘÍČÍ.

4 místní expositury, 16 filiáldek, 6 sezonních směnaren.

Telegramy: LEGIOBANKA, PRAHA Telefon serie 265-5-1, 301-4-1.

VŠESTRANNÁ BANKOVNÍ SLUŽBA

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

(STUDENSKYJ VISNYK)

видає Центральний Союз Українського Студенства („ЦЕСУС“)

Річник VI.

Березень 1928. Прага.

Ч. 3.

Є. Маланюк.

Mehr Licht!

I.

Трудно і якось страшно говорити сьогодні на ту широку й велично-колосальну тему, що окреслюється одним словом: «Шевченко».

Кожне фальшиве слово, кожен фальшивий звук будуть блюзнірством і гріхом. А власне найбільше фальші й нещирости накопичили українські покоління саме біля цієї теми.

Почавши хоч-би з сентиментально-селянського костюму, в який одягли Шевченка наші «народники», оці глибоко нещирі — селянський кожух і смушкова шапка, і кінчаючи отими заялозеними епітетами «мужицького поета», «теніяльного самоучки» і т. п., що їх з радістю підхопили москалі і московська критика, — все ж це до нудоти фальшиве, до сорому нещире, до болю блюзнірське, особливо по відношенню до того, хто все життя своє шукав і чекав «апостола правди і науки».

Справді, замість того, щоб поставити Шевченка фундаментом національної культури, щоб підкреслити в нім його особисту високу культурність — поета, що стоїть поруч Міцкевича й Пушкіна, лявреаата Академії Мистецтва, значного артиста маляра і найвизначнішого майстра-гравера, — українське суспільство приклало всіх зусиль, щоб низвести його до ступіня «самоучки», «талановитого мужика» і взагалі якогось напів-вундеркінда.

Найтрагічніше ж полягало в тім, що все це робилося bona fide, від щирого серця... Натурально, що воротам української культури цього тільки й треба було. Аджеж з одного з найбільших державних будівничих в цілій Європі — гетьмана Богдана, при допомозі складених тодішньою українською інтелігенцією псевдо- народніх пісень, — зроблено ж напів п'яного й малограмотного бунтівника, а з гетьмана Мазепи при тій же допомозі і за ласкавою участю Пушкіна, зроблено «злодбця». Чому ж би ця доля мала оминати Шевченка? Російському урядові й російському суспільству тільки й треба було щоб Шевченка пошити в «пбвца крестьянской неволи» (як тепер — «класової боротьби» і «соціального визволення»), в товариші якому-небудь Кольцову

або Нікітіну, щоб, крий Боже, не порушити «єдинства русской литературы» і «єдиной неделимой России». *)

Правда, сьогодні вже смішно говорити про Шевченка, як про неука, *тільки* «мужика», але хотілося-б, щоб сьогодні, зіпсований непроханими стараннями, образ його — встав перед нами очищеним і реальним у всій своїй прекрасній простоті, з мудрим українським обличчям, одуховленим лагідною усмішкою «з підуса», усмішкою гострого й дотепного українського гумору, завше готового перейти в понурий гіркий сарказм. І хай Шевченко буде одягнений не в кожух і шапку, а в старомодній тодішній чорний сурдут і широку краватку тридцятих років ХІХ століття. І хай нарешті, постать Шевченка перестане бути образом якогось легендарного напів-гайдамаки, напів-кобзаря, а уявиться нам таким, як він був в дійсності: високо-культурною, високо-інтелектуальною людиною, що інтелектуально йшла в рівень зі своїм романтичним віком, вела знайомства з найвищою інтелекцією тодішньою, читала, зустрічалась, дружила, жила і горіла вічними огнем єдиної ідеї. Хай сьогодні той лубочний, неприродний, вигаданий образ Шевченка зітреться і розтане, а натомість встане живий, реальний, правдивий образ його.

Тільки після такого очищення ми можемо підійти до цієї епохальної для нації української постаті, постаті, духом якої живе і живиться українство вже скоро століття, постаті, що як колосальний маяк освітлювала й освітлює досі трудний скорботний шлях української історії в майбутнє.

II.

Він був поетом, маляром і гравером, він був одним з фундаторів Кирило-Методієвського Брацтва і політичним діячем, але не в цім головна суть Шевченка, не в цім же надприродне чудо, та втілена в нім *національна благодать*, що магнетом притягає кожен українську душу, національною електричністю насичує читача його творів і його біографії і мимоволі примушує кожного українця творити навколо Шевченка романтичну легенду.

Чи ловили ви себе при читанні його творів на такій думці: що ж тут особливого в цих віршованих рядках, в цих простих, звичайних словах, в цім, як писав «Кієвлянин» — «Шевченковском для всех русских понятном — языке?» А отже кожне слово пече. Кожен рядок примушує здригатись од гніва, болю, любови, муки. Кожен вірш потрясає всім нашим єством і в місця, де трудно вдержати сльози навіть далеко не сентиментальній людині.

Вже нарешті наші філологи кладуть основи науки шевченкознавства, десятки професорів і доцентів працюють і працюватимуть над шевченковським словником, сінтаксою, метрикою й ритмікою. Вони будуть, як хірурги викривати, аналізувати най-

*) Цю працю продовжують на еміграції «Об-во Единства Русской Культуры», шп. Могілянській, п. Панас, Мякотія і багато інших.

менші деталі його творів. Вони відкриють багацько де-чого, як багацько вже відкрито, але подібно до того, як хірургічним ножом не можна заналізувати душі людини, так, боюся, й науково-філологічним шляхом не можна буде викрити душі Шевченка. Її можна відчутти лишень, вхопити й зрозуміти національною інтуїцією.

Шевченка перекладено на багато чужих мов, але боюся, що, як би близький до оригіналу й як би сумлінний не був переклад, головна національна суть Шевченка для чужинця завше буде закритою.

Цією головною суттю Шевченка є розлита в творах його національна індивідуальність, поява якої в проклятих російських умовах була, не перебільшуючи — чудом.

Адже в Росії, де «від молдованина до фіна на всіх язиках все мовчить, бо благоденствує», було мовчання єдиного великого цвинтаря, була пустка, смерть. Тіло нації української було настільки паралізовано, що ворог вважав її вже трупом: шляхта українська — денационалізована до щенту, інтелігенція українська, звичайно шляхетська, устами Гоголя договорилося вже до того, що «моя родина — Москва». і, крім «Вечеров на хуторі біля Діканькі», в душі їх від національного — начисто нічого не лишилося. Кріпацьке темне й вбоге населення українське, позбавлене інтелігенції, звичайно, уявляло з себе, по виразу Шевченка, «міліони свинопасів», що кровю і потом своїм поливали землю, не знаючи, забувши, що то за земля, що «картопельку родить», «якіх батьків чиї сини» вони. Пустка. Мовчання. Кінець.

Але от ніби у відповідь цинічному заспокоєнню ворога, — глибини нації, її вулканічні надра, її ще живе, ще дієве ядро породжує таку велетенську національну індивідуальність, як Шевченко, — цього Везувія нації, цей спазматичний протест проти смерти, цей могутній крик жадоби до життя, до існування, до буяння, цю грозову остерогу ворогові: Ні. — нація не вмерла. Нація не може вмерти. — Ось що промовила на увесь світ поява Шевченка.

З мовчазної маси покалічених, затурканих, полишених своєю кволою інтелігенцією і зрадницькою аристократією німих рабів — зродилась постать вирізблена з суцільно-чистого національного матеріалу; серед темної, понурої, безобличної юрби рабів зявилась постать Суверенної Індивідуальности, закінченого національного обличчя, могутньої національної життєздатности, повна руху, горіння, палання, — як велетенський смолоскип національний в чорнім мороці поневолення.

І цю величезну національну пустелю, цю страшну соціально-порожнечу, що побачив він перед собою на Україні, — мужнім творчим генієм своїм він наповнив собою, наситив своєю індивідуальністю, запліднив творчими імпульсивними образами своєї нелюдської, пекучої, пропалюючої поезії.

Ледачу, сліпу, рабську кров в недокровних жилах того «міліона свинопасів», в яким животіли і «мертвий гнів і нежива любов».

— він змусив пульсувати швидче і ся кров закипіла, забурлила, забунтувалася.

Вже раз — назавше.

Бо всі ті події, що їх знає історія українська по Шевченкові, всі рухи і вибухи, увесь національний розвиток, повстання й обидві революції, нарешті війна за визволення 1917—1920 рр. і той т. зв. «бандитизм», що йде й сьогодні по Україні — все це наслідки того першого імпульсу, першого заряду, що дав своєю творчою особистістю, своїми творчими образами Шевченко.

Така могутня суггестійна сила Шевченкової поезії — навіть в зовнішніх дрібницях.

Але повторюю — Шевченко був може менш за все поетом, і у всякім разі не тільки поетом.

Беручи в аспекті психології — Шевченко, як *явище*, як *особистість*, є вперше у всю свою широчінь поставлена всеохоплююча для української справи проблема: незрячий раб мусить стати вільною людиною.

Коли зважимо, що ця чисто психологічна проблема стоїть нерозв'язаною й до сьогодні, що в цій проблемі *і лишень в ній* треба шукати причин нашої поразки в останній боротьбі, що сьогодні ця проблема з особливою виразністю розгортається самим життям на Україні, то зрозуміємо, що Шевченко ще довго не буде «старим», ще довго не перестане бути чинним акумулятором духовно-національної енергії, ще довго без нього, як без образу майбутньої Української Індивідуальности в майбутній остаточно сформованій Українській Державі ми обійтися не зможемо. Це й є те, що називається вічним юнацтвом безсмертя і що мають в собі сини лише *живих націй*.

Тому то лише Шевченко й досі є запорукою, що нація українська, всупереч всій своїй географічній, етнографічній та історичній трагедії буде жити, бо маючи Шевченка, вона не може, не сміє вмерти. Шевченко і провансальство є речі взаємно виключен.

III.

Саме цей характер появи Шевченка, це внутрішнє значіння його *особистости*, примусило московську й «общеросійську» критику поставитись до його творів і до його самого з такою неприхованою ненавистю.

Ця ненависть червоною ниткою проходить через все відношення *російства* в цілому до української культури, починаючи від Белінського й сучасними Войтоловськими та Коряками кінчаючи.

Характеристично, що Белінський, яко винятково-талановитий критик, одразу зрозумів всю *небезпeku* Шевченка для Росії і «як досвідчений борець на літературнім фронті, Белінський заходився перш за все дискредитувати ворога, виставляючи

його кепським віршоробом, щоб відвести від нього увагу громадянства».*)

Поки українство проявляло себе в літературі Гулаком-Артемовським та «Листами до любезних земляків», — Белінській не лише заховував спокій, але навіть ставився *поблажливо*, бо мовляв, для «простою народа о простых вещах можно писать и на украинском языке, но без претензий на титул поэта». («Отечественныя Записки», р. 1842. № 5). Але «ничтожный человек и плохой пиита», який «своими дерзкими глупостями раздражает правительство» в ім'я «хохлацкаго патриотизма галушек и вареников со свиным салом», — не дивлячись на всю свою «ничтожность» запалив у Белінському вогонь шовіністично-російської ненависти вже *на все життя*. Белінський не забуває надалі увесь час слідкувати за Шевченком, за його творами й життям, отверто визнаючи свою «особливу персональну ненависть до подібних лібералів». (Лист до П. Анненкова.)

А скільки пер московських і малоросійських поломано за невдячною працею — деградувати Шевченка до розмірів «малоросійскаво Нікітіна». Один з найзавзятіших сучасних москвофілів — український «критик» п. Коряк побив всі рекорди на тяжкім шляху «українізації» Шевченка. (Див. його статті «Боротьба за Шевченка» і инш.)

Недавно в Москві вийшла нова «Історія русской литературы» автор якої п. Войтоловскій (фельетоніст з «Києв. Мислі») простісінько увів Шевченка в розділ «русских народных писателей» і «творцов русской литературы», поруч Кольцова, як «писателя с душой Чехова».

Але енергія москалів і общеросів витрачається цілком даремно. Шевченко і «Єдиная Росія» хоча б і під маскою «С.С.С.Р.» — є речі *взаємовиключені* і жадні виправдування «проклятим царизмом» або «класовою боротьбою» тут не допоможуть.

Шевченко перше й найбільше *явлення самостійного українського духа*, що в огні і крові останніх років з такими колосальним напруженням шукає свого *повного* втілення, своєї *повної* реалізації. Але було-б *однобічним фаталізмом* на цім заспокоїтися.

Шевченко не лише дає, а ще й *обов'язує*. І перш за все він *обов'язує* кожного з нас відшукати в собі, відродити в собі ті шевченківські *емоції*, ті шевченківські струни, що згучатимуть в унісон його вулканічній, очищуючій, відроджуючій поезії; відшукати в собі ту шевченківську *тональність*, яка допоможе нам чинно й переможно пройти шлях від типу вчорашнього раба до завтрашнього типу вільної суверенної й конструктивної суспільної Одиниці.

*) А. В. Багрий. «Г. Г. Шевченко в русских переводах. Баку. 1925. ст. 11.

Надломленість.

В одному з передостанніх чисел «Студенського Вісника» за рік 1927 вміщена була моя стаття під заголовком «Національні інженери». Там я хотів звернути увагу наших громадських і політичних діячів на те, що для української нації на сьогодні є великим національним придбанням ці кілька сот освіченої інтелігенції що покінчили високі школи в Чехії, зокрема школи українські, як Українська Господарська Академія. Мій голос був скерований до українського загалу по цей бік Збруча; бо про вільне українське суспільство по там той бік Збруча в сучасному не може бути й мови. Вказувалось, що громадянство на Західніх Українських землях мусить подбати про молодих інженерів, примістити на працю, не допустити того, щоби придбане в високій школі знання марнувалось десь по шахтах, заводах, де наші інженери працюють звичайними робітниками, добуваючи собі кусень хліба.

Про велику господарську, технічну працю на Західніх Землях, про ще більший брак національних фахових сил писав, між иншим і на сторінках «Студенського Вісника» (ч. 9—12, 1927), і наш заслужений культурний діяч професор І. О. Шовгенів.

Та на жаль пройшов без сліду цей заклик. За місяць-два будемо мати новий випуск в Українській Господарській Академії, в Педагогічному інституті, в чеських школах. Але це відбувається по-за будь якою увагою з боку українського громадянства Волині та Галичини. Правда, де хто не забув. Почалась систематична травля, що хоче настроїти громадську опінію проти всіх тих, хто кінчив Українські Високі Школи в Чехії, а особливо Українську Господарську Академію, як от «Рада» Львівська і близька до неї «Наша Земля» в Ужгороді. Характерно, що національна преса не виступила в оборону еміграції. Наклепи залишаються без відповіді.

Кого ж травлять ці українці, засліплені кривавою тіарою нечуваного східнього деспотизму? Наших перших державних і національних будівничих, що в часи коли земля горіла на всій Україні, підібрали застромлену в землю зброю старшим поколінням, що в ті часи міліонами покидало українські частини, і з юнацьким запалом гинули в боях і катакомбах окупантів! Так проявила себе українська молодь від Карпат до Кавказу в слухну для України годину.

Це ж діти — школярі творили чуда, вкривали трупом широкі лани України, творили легенду Крут, Базару та инш.

Не дивлячись на всі величезні жертви ми всеж Української Держави не вреджали. Не вдержали не тому, що бракувало завзяття, запалу молоді.

Не було у нас доброго проводу і вміння керувати ціми героями. Провід нації складають не одиниці. Одиниці можуть ке-

рувати лише рабами і через рабів же, як от старих тиунів, московських служилих і сучасних комуністів. Модерна держава керується інтелігентними масами сама. Освічений люд лише в порядку розподілу праці виловлює з себе т. зв. групу інтелігенції. Оцеї масової інтелігентности, оцього розумного розподілу праці нам бракувало. Народ не був організований, ні господарчо, ні морально, ні культурно.

Лише поразки, катастрофа обох наших армій, Галицької і Наддніпрянської, відкрили всім нам очі, що без знання, без науки, без доброго проводу, одними лише ідеями, мріями Держави Української не збудувати. От тому опинившись на еміграції почали вчитись всі, а зокрема і оті наші герої, що позоставались в живих.

Вчитись для того, щоби о 12 годині, що не сьогодні завтра може пробити на Україні не лише вміті вмірати, а й будувати реальну не вимріяну Україну. Так розумів своє завдання і Л. Танцюра. Він фізично був калікою, але дух ще в ньому жив і любов до рідного краю заглушала болі тіла, він пильно вчився, а особливо студював європейські мови, європейське господарство. Знищений тілом він, безумовно, вже не міг в майбутній боротьбі бути в перших збройних лавах. Він тішив себе надією, що принесе українському народові користь, коли буде працювати культурно, розумово.

Не раз смерть здавлювала його своїми пазурами на степах України. Та завше, перед останнім подихом ніби якесь чудо його рятувало, смерть відступала, оставався він жити і знову йшов на смерть на геройські вчинки... Навіть ростріляний большевиками zostався живий! «Для культурної праці серед свого народу» — думав Танцюра, закінчуючи першу високу технічну школу на еміграції, Українську Господарську Академію в Ч. С. Р.

«Працювати серед свого народу...» Де? коли? — Оце ті фатальні глузливі питання, що пронизували сталевим дзвоном все оточення Танцюри.

«Непотрібний!» — відповідав йому зневірений розум на ці запитання.

Наче воскресли старі мотиви «лішніх людей» Тургенева.

На жаль треба признатись, що так. Інтелігенту, що не обрив щоденною рутиною, що дивиться на життєві обов'язки трошки ширше самозакоханого бюрократа, акуратного споживача своєї «гажї», — для цих людей українська дійсність нагадує Тургенівські часи кріпацької пошехонії.

Чи ж мало анальоґічних випадків трапилось за часів окупації на Радянській Україні? Пригадаймо хоч би нещасного Міхновського.

От чому в цих тяжких випадках треба ворушити суспільне сумління. Вказувати, що українська масова інертність, приниженість, байдужість часом когось чинає за жеве, пече... Хтось терпить, боліє... Часом глузує з себе, як «непрошеного, нікому непо-

трібного, смішного ентузіаста» — і в хвилину сорому перед собою біжить, надломлений, від себе, від людей...

Так втік, і то уперто, свідомо втік від нас Л. Танцюра.

Некролоі.

Дня 4-го березня 1928 року відібрав собі життя студент Конзульського Відділу Економічного Факультету Української Господарської Академії в ЧСР. Леонтій Т а н ц ю р а. Самогубство сталося коло 7-ої години вечера на луках села Клуц біля Подсбрад: перший стріл поцілів собі в серце, але, мабуть, зістав в живих, — тоді вистрілив собі ще подруге в правий спанок.

Покійний народився 23 травня 1899 року на правобережній Україні. Весь час визвольної боротьби приймав участь в рядах Армії УНР, — останній час в ранзі хорунжого. На Україні залишив стареньких батьків, брата та сестру. Два другі його брати перебувають під сей час на еміграції.

Покійний не залишив жадного допису, але з переглянутої переписки та з тих балочок, що він вів перед смертю, можна догадуватися, що він розчарувався в житті на ґрунті тяжких ненормальних умовин емігрантського життя та пережитих страхіть останньої московсько-української війни. Нижче містимо його спогади, де читач побачить, як він вже раз дивився увічі смерті та як душа його була скалічена московськими окупантами... Непевність положення його після скінчення високої школи, — це була остання крапля, що переповнила келих терпіння: він часто застановлявся над тією думкою, що станеться з ним, коли закінчить Академію?

Покійний був студентом 8. семестру, пильно вчився та, здавалося, ніщо не віщало сумного кінця! За кілька місяців мав одержати диплом інженера. Не судилося!...

Честь його пам'яті!

*Канд, інж. Леонтій Танцюра.
(посмертне публікування)*

Мої спогади з визвольної боротьби.

Наш бронепотяг повертався до м. Г., їхав потихеньку. Був вечір. По всіх вагонах козаки лягали вже спати. Я був в «клясній» старшинському вагоні, але потім пішов до вагону, де був мій бунчужний й козаки. Вони мене радо прийняли, зробили мені в кутку постелю з соломи; я ліг і зразу ж заснув, бо був дуже стомлений подіями останнього дня...

Нараз сталося щось страшне. Я прокинувся, бо почув, що наче чимсь дуже гострим і з великою швидкістю проколало мені ногу. Прокинувся... Почув рушничні та кулеметні стріли, крики «ура»... Потяг наш, як я скоро спостеріг, не рухався: були відкручені рельси й паротяг зарився в землю. Біль в носі зраджував мого поранення. На дворі вже світало, але в вагоні було ще темно... Наразі рознісся сильний галас і крики «ура» близько, біля самих вагонів, дали знати, що наш бронепотяг в полоні у большевиків. Якийсь козак з нашого вагону, що перед тим був притаївся й сидів тихо, відсунув на половину двері вагону та з рушницею в руках стояв на дверях, не знаючи, що робити, бо вздовж вагонів бігали юрби большевиків. Його зразу побачили й зачали кричати: «бросай в інтовку!» Козак кинув; потім йому крикнули: «саскаківай!» Він скочив і відразу ж почувся кілька стрілів, — козак впаав забитий на місці... Крізь відчинені двері виднілося поле й ліс; на полі лежало кілька забитих, — це були ті, що пробували втікати з бронепотягу до лісу та яким не пощастило. В вагоні поруч зі мною лежали два козаки, обидва, як і я, тяжко ранені. В другім кутку лежало кілька забитих. Проти відчинених дверей, головою до входу, лежав забитий козак, в котрого була цілком розбита голова, кров та мозок оплямили двері...

Большовики бігали по вагонах і грабували. Нарешті й в наш вагон вривається натовп; з криком і страшною лайкою почали стягати з нас взуття й одяг. В мене була роздроблена кість, нога страшенно боліла. Один «товариш», прислонивши до стінки рушницю, почав стягати з мене чоботи. Рушниця впала мені на ранену ногу та я несамовито крикнув. Тоді ззаду стоявший більшовик вдарив мародера по шиї з окриком: «не відишь, на больную ногу упала!..», а стоявший в стороні молодий червоноармієць, верхнім виглядом подібний до учня-реаліста, подивився на мене з жалем і промовив: «какой молодой!..»

Большовики пограбувавши нас, побігли по других вагонах, але скоро серед них почалася паніка — десь там появилася відділ нашої кінноти. Большовики, хапаючи награбоване, почали втікати, але ось в двері вагону влазить людина малого росту, чорний, в шкіряній тужурці, з наганом в руці. За ним слідував червоноармієць, який називав його «товариш-комендант». Коли він влезив до вагону, я подивився йому в вічі; в мене все захололо, я побачив, що помилування не буде. Тільки він вліз у вагон, зразу ж в упор вистрілив між очі раненому, що лежав по середині; голова цього нещасного була нарівні з моєю, — наші голови майже торкалися. Я бачив, як густа кров полинула йому з рани й заллила йому очі, лице. Він конвульсивно здер з моєї голови шапку і зняв її. Але цей чорний товариш-комендант не дивився на наслідки свого діла, а той, що стояв позаду, відвернувся й дивився крізь відчинені двері в поле. Було видно, що вони обидва не могли дивитися до очей своїм жертвам.

Пристріливши середнього, цей комендант направив свого нагана на мене майже в упор, але очі відвів у бік. Я побачив перед своїми очима чорну діру дула нагана, в голові промайнула думка «кінець...» Я зажмурих очі, серце перестало битися, я зімлів... В той самий мент, коли він вистрілив, мабуть зажмурихши очі, я інстинктивно мотнув головою, бо куля голови не заділа. Порохом трохи опалило мене, а барабанна перепонка правого уха лопнула...

Моє щастя, що в мент стрілу, я зімлів та лежав нерухомий, мов мертвий. Це сталося 23-го травня 1919 року о годині 5-ій ранку, в день мого янгола.

Скільки пролежав я без пам'яті, не знаю. Пам'ятаю лише, як поступово верталася мені притомність; я відчув, що можу мислити, але я не почував тіла, — було страшно темно, бо очі мої були залляти кров'ю того, що лежав біля мене та до котрого я притулювався обличчям... Перша думка, яка прийшла мені в голову, що я є «вбитий». Мені стало страшно, що я ще після цього можу думати й що кругом така темрява. До цього я ще не вірив в позагробне життя душі; особливо було страшно, що кругом така темрява. «Невже ж, думаю собі, — на тім світі така темрява», бо я не припускав навіть думки, що я живий. Я рахував, що це так думає моя душа. Потім мені захотілось подивитись на своє тіло; мабуть, я спробував відчинити очі та поверохнувся, бо відразу ж відчув своє тіло. Тоді зрозумів, що я ще живий. Права сторона голови була горяча, — я рішив, що в мене голова пробита кулею та що мені залишилося ще жити кілька годин і в муках вмерти. Мене це страхало і я рішив застрілитися; помацав руками коло правого боку, але зброї вже не було...

Все тіло нило тупим болем, мене охопила якась страшна байдужість. Хоч лежав я серед забитих та весь в крові, але нічого мене не вражало. Здається, здібність почувати десь зникла, я лежав, мов деревляний...

Згодом почув, що біля вагонів хтось ходить та боязко шепочеться. То були селяне, які прийшли дограбовувати те, що не забрали більшовики. Кілька голів заглянуло до нашого вагону, але побачивши купу забитих і між ними одного живого, що лежав непорушно і дивився вверх очима, в яких не було видно ні життя, ні почувань, жахались і відходили від вагону.

Але скоро почув я говір багатьох людей, до вагону заглянув чоловік у білому фартусі й до когось крикнув: «тут є!» Зараз же до вагону ввійшли доктор, три жінки в білих фартушках з червоними хрестами на них та санітар, який відтягнув від мене вбитих. Доктор і сестри почали робити мені перев'язку, розрізали чобіт. Нога була в страшному стані роздроблена кістка,

кілька великих, рваних ран, — очевидячки, я був ранений кулеметною «черепою»...

Я хотів подивитися на свою ногу, але сестри мені не дали. Одна присіла, положила мою голову собі на коліна. Друга схилилась наді мною так, щоб я не міг бачити, що там мені роблять з ногою.

Моя голова лежала на колінах сестри, вона мені щось говорила, нахилилась наді мною, дивилася мені до очей... Того погляду я ніколи не забуду... Її очі дивилися на мене з таким жалем, з такою ласкою, з якою дивиться тільки мати, коли гине її дорога дитина...

Мені так гарно стало на серці... Пригоди минулого дня були такі тяжкі, я не бачив ні одного співчуваючого погляду і зараз — стільки ласки... Я сильно розплакався, а вона мене голубила і заспокоювала...

Цей образ жінки в білім фартусі з червоним хрестом назавше лишився в моїй пам'яті.

Тоді я зрозумів, скільки щастя й радості мали ранені, бачучи біля себе цих білих, світлих янголів. Ще й тепер, коли я зустрічаю жінку в білому з червоним хрестом, моє серце переповнюється до неї повагою, любов'ю, вдячністю...

М. Музич.

Паноптикум.

Молдавський силіогізм. У книзі М. Н. Бочачера «Молдавія» (серія республіки і області С.С.С.Р.) ГИЗ. Москва — Ленінград, 1926, стор. 58 з мапою) — знаходимо таку зворушливу у своїй наївності гру бочачерської думки (для збереження всієї первісної краси її навожу її без перекладу, попережу лише, що в цій реченні Бочачер має на увазі учительство молдавської автономної республіки: «Т а к к а к оно в більшості своем українское (82%), то оно до 1922 года активно поддерживало как петлюровщину, так и другой политический бандитизм». Зрештою, наївність Бочачера зовсім не в тім, що він так безпосередньо настоює на прямім зв'язку між українським складом учительства та його політичними тенденціями (про це знають всі горобці під стріхами У.С.С.Р. і кожний найбільш зашмарканий Бочачер з ГПУ), а в тім, що совлада на всі боки силкується замовчувати такі речі, які так щиро вибовкує М. Н. Бочачер.

Історія України не по Грушевському. У XII-му томі Harmsworth's Universal Encyclopedia (Written by the Leading Authorities in Every Branch of Knowledge and edited by I. H. Hammerton. The Educational Book Co Ltd. London. Без зазначення року) в кінці артикулу Ukraine читаємо: «На початку р. 1919 українці розпочали кампанію проти Польщі, а пізніш під командою Петлюри напали на большевиків на українській території; Київ весь час переходив з рук до рук. Сполучені з Денікином вони вигнали большевиків з Києва у вересні. Наступними місяцями Петлюра перейшов на бік червоних військ, але був розбитий Денікином. Незабаром республіка (українська) офіційно порвала зносини з анти большевицькими силами Денікіна та Колчака і українські війська під командою Врангеля (!!!) розпочали військову акцію проти Денікіна» (стор. 7734). Безпосередньо за цим набором слів подається література про Україну: англійські й французькі видання «України» Ст. Рудницького, «Українського питання» О. Шульгіна та «Природних ресурсів України» Стебницького. Невже в цих виданнях могли вичитати несотворенні речі «керуючі авторитети в кожній галузі знання», як сказано в титулі енциклопедії, виданої товариством «виховуючих книг»? Але менше з тим: справа вже минула та й енциклопедія досить марґаринова. А значно гірше те, що для 13-го видання «Encyclopaedia Britannica», справді ґрунтовного видання, стаття про українську літературу була замовлена Діонео-Шкловському, а для нової італійської енциклопедії стаття про Україну замовлена не менш щирому приятелю України ніж Діонео, Моґілянському. Компетентні українські наукові чинники мусіли-б запобігти таким запро-

Зворушливе. На 26-ій сторінці автобіографії академіка Багалія знаходимо такі подробиці що до поповнення книгозбірні шановного академіка, які зайвий раз наповнюють душу подивом перед надзвичайним даром передбачення колишнього (за миколаївських часів) мійського голови м. Харьова, ректора Університету й навіть члена Державної Ради: «У моїй книгозбірні й досі зберігся перший том Марксового «Капіталу» в російському перекладі, виданому р. 1872, для цього тому я в л а с н и м и руками зробив палятурки, опрацюючи тоді як аматор свої книжки. Це було в 1877 році.» Не кожний Скрипник, звичайно, власними руками робить палятурки своєму «Капіталові» й не кожний Затонський оповіщає про це *utbi et orbi*, як це зробив шановний академік.

Москаль-чарівницький перець. На сторінці 166-й ювілейного збірника в честь академіка Багалія у статті теж академіка Перетца «Ще одна вірша про гетьмана Мазепу» знаходимо таке собі міркуваннячко, неначе з сторінок «істинно-русской прессы» («Русское Знамя», «Колокол» чи «Киевлянин») списане: «народня память безпоглядно заплямувала імя Мазепи, як зрадника. Така сумна доля чекає кожного політичного або суспільного діяча, як що він забуває про таку важливу дрібницю, як честь». До своїх філологічних справ академік Перетц міг би й не додавати цього політичного москаль-чарівницького в стилі Андрія Хвилі чи Вови Затонського перцю, але ж Перетц цілком раціонально оглядаючись на блискучий взір академіка Багалія, що по компетентній заяві Є. Х. Чикаленка «завше ходив межі дощ», й собі міркує «скажи враже, як пан каже». В кожнім разі такі сервілістичні зауваження шановного академіка не свідчать про надмір національно-суспільної і навіть академічної гідності в цього спеца від історії стародавньої літератури.

Ще один москаль-чарівник. В. В. Зеньковський — у грудневій книзі «Slavonic Review» за р. 1927 у статті про відродження словянської ідеї пише: «українські сучасні публіцисти при всій своїй ворожнечі до Росії, — дають все більший вислів своїм всеславянським стремлінням» (aspirations). У цій фразі, не згадуючи вже про абсолютно позбавлений реального змісту вислов «всеславянським стремлінням», неясно про яких саме українських публіцистів йде мова. Мабуть, зрештою автор мав таки на увазі В. Панейка з Ю. Бачинським. Але ж ані в того, ані в другого немає ані сліду ворожнечі до Росії, так само, як нема жадного ухилу в бік панславізму, як що не вважати за панславізм брак ворожнечі до Росії. По всіх ознаках судячи, — проф. Зеньковський в українських справах тямить не більше, ніж «знавці всіх галузей знання» Гармсвортової енциклопедії. В такім випадку на що кидати цілком певні теми, як «Преподобна Умса» чи «Душевне життя тварин у творах Толстого та Достоевського» для непевних та запутаних справ українських?

Вельми делікатний штиль. Проф. Полфіоров у статті «Музичні сидуети» («Черв. Шлях», 1928, ч. 9—10, стор. 215) — подаючи синодик померлих за останні роки українських композиторів пише: «Власне за ці 10 років українська музика втратила такі сили, як Яків Степанович Степовий-Якименко, що вмер р. 1920, Микола Дмитрович Леонтович, що вмер р. 1921...» на цьому місці варто коротко зауважити, що Степовий вмер з голоду, а Леонтович був розстріляний чека, отже, коли й писати про нього «вмер» — то з тими додатками, що писав колись Остап Вишня-Грунський про смерть Чупринки, а саме, що Чупринка «вмер не з хороби, а з розстрілу». Виходить, що тепер затонський «Червоний Шлях» крокодилячими слізьми побиваючись над долею українських композиторів, старанно уникає признатися до цих двох смертей, заподіяних тим же Затонським, що в рр. 1920—1923 був найвищим пригінчим Правобережжя й особисто керував усіма катівськими заходами большевицької влади.

Radurga redivivus. Значна кількість сучасних московських советських поетів (Багрицкий, Кирсанов, Голодный, Приблудный, Гиндин, Борохович, Рудерман, Дм. Петровский і багато інших) залюбки виспівують українські сюжети. Іноді при цьому вживається макаронічна суміш українських слів з московською мовою (у Александровского: «Норд-вест кружяет альбатросом, скиглит, как чайка в парусах»). Результатом цього здебільшого вихо-

полночним криком гибель Придністровью.» У кінній битві Опанас кидається на Катовського (як влучно зауважує один совкритик цей момент у Багрицького розроблено цілком тотожно з зустріччю Айвенго з Буаном де Гільбер у Вальтер Скотта), але Опанас падає тяжко ранений, не здобувши Катовського, після бою його відвозять до відповідної че-ка, де він на запитання розповідає: «Что я знал? Коня, подпругу, саблю да поводья. Как дрожала даль степная не сказать словами. Украина, мать родная, билась под копытами. Как мы шли в колесном гrome, так что небу жарко, помнят Гайсин и Житомир, Балта и Вапнярка.» Словом, майже «Balta, Jarmolińce i Bardyczów sławny gród», як співалося у старій балагульській пісні. Розстріляти Опанаса не довелося, бо він сам сконав. Дуже елеґійно передано конання Опанаса: «Опанасе, наша доля развеяна в поле... Наступил последний вечер, покрыть тебя нечем».

Закінчення — під Мальчевського — «pusto, smutno, tęskno w bujneј Ukrainie: «Я не знаю, где зарыты Опанаса кости: может, под кустом ракиты. может на погосте... ходит слава над могилой, где лежит Катовский.»

Україна. У лютневім зшитку р. 1928 «Przeglądu Współczesnego» стаття проф. Т. Лер-Сплавінського «Взаємні впливи польсько-українські в царині мови».

У ХХІІ т. орґану московського центр-архиву «Красный Архив» матеріяли кримського красвого уряду 1918—1919 р., де визначну ролю грас питання про відносини Крима до України. Варто зауважити, що був момент, коли кримський уряд мав нахил до порозуміння з Україною і до прилучення Криму до України. У ХІХ томі «Кр. Арх.» цікаві реляції агентури добрармії про франко-українські відносини в Одесі на весні р. 1919.

В орґані чічеринського наркомату закордонних справ «Международная Жизнь» кн. 6 й 7 за р. 1927 розвідка проф. Адамова про бесарабське питання, де за Йорґю, Кассо та ин. істориками подається досить багато матеріялів про українсько-молдавські взаємовідносини в минулому, на підставі яких відкидаються фальшиві історичні претензії Румунії на Бесарабію в її сучасних межах. У 8-ій кн. «М. Ж.» за минулий рік дуже поверхова компіляція Хорватського «Проблема Прикарпатської Русі».

У кн. 34—37 «Каторги и ссылки» надзвичайно цінні спомини польського соціяліста Мошинського (Конарського) про революційні угруповання в Києві наприкінці минулого століття, і в першій мірі про українські, п. н. «Десяностые годы в киевском подполье».

У зш. за лютий 1926 р. «Oeuvres des Ecoles d'Orient» розвідка П. В. Буржуа про Підляшя.

У 18-ім числі «Cesta» за 1927-28 р. переклади поезій Олеся, Маланюка та Дарагана на чеську мову.

У першій книзі «Slovanského Přehledu» за р. 1928 розвідка Тихого про бачванських українців.

Селивановський містить у ч. 4 «На литературном посту» за р. 1927 статтю «В борьбе против шовинизма. Литературная ситуация на Украине», де оперує рядом цитат з памфлетів Хвильового та... з «Студенського Вісника». У статті Ставського «Национальные писатели северного Кавказа» («Октябрь», 1927, ч. 7) є відомости про українських (початкуючих) письменників на Кубані.

У видавництві «Украинский рабочий» (Харків) вийшли книжки п'ятох авторів у перекладі на російську мову: Коцюбинського «Именинный подарок», Франка «На дне», Копиленка «Лезвия», Гринченка «Под тихими вербами» та Любченка «Далекие и близкие».

Пройшла мало поміченою надзвичайно талановита книжка споминів Є. Бражньова «В дыму костров», видана ще р. 1926 у Москві в-вом «Круг». Бражньов був у р. 1919 членом революційно-військової ради У.С.С.Р., гасав по цілій Україні за повстанцями (здебільшого, безуспішно) і тепер дуже мальовничо і з питомо московським «разухабистым бахвальством» розповідає про те, як він «быв хохлів».

Книга Бражньова в сотки раз талановитіш і цікавіш так голосно розрекламованої ріжними Слонімами книжки Бабеля «Конармия», а тимчасом лишається цілковито невідомою. Для зрозуміння надзвичайно динамічної

й активної душі модерних ушкуйників московського більшовизму й московської душі взагалі Брайньов дав неоціннимі скарби, і що саме головне, — зробив це з щирістю, що межує з цинізмом. Шкода, що до українського читача, якого «Діло», «Вікна», «Ізмарagd» та інші часописи й видавництва годують Аверченками, Зоценками та Пільвяками, книга цього чисто расового москаля не дійшла і треба гадати, — не дійде.

У ч. II «Красной Нови» за р. 1927 у спогадах Єлпатевського кілька сторінок, написаних зі слів графині Толстої, присвячено Т. Г. Шевченкові. На жаль, нічого нового й досі невідомого для біографів поета ці сторінки Єлпатевського не приносять.

Льондонський журнал «The Slavonic Review» (що виходить чвертьрічно) приносить в своїм останнім числі (Vol. VI. № 17, December 1927) статтю проф. Мілюкова про світову війну та славянську політику п. з. The World War and Slavonic Policy. Автор скаржиться в статті, що славянство опустило Росію в її народнім нещастю. Особливо нарікає проф. Мілюков на Чехословаччину за піддержку українських високих шкіл та взагалі Українців. Кінчить, що Росія ніколи не простить Чехословаччині також й за те, що вона робить зараз на Підкарпаттю.

О. Питель.

Українізація освіти на Україні.

(На 10. році революції.)

Найбільше улюбленою пісенною комуністів на Україні — це «українізаційні» досягнення. Самий офіційний термін чого вже вартий! Коли звичайно люди кажуть про польонізацію, русифікацію, германізацію і т. д., — то під цим розуміють денационалізаційну діяльність поляків, росіян, німців, і т. д. Але ніде ніхто не називає, наприклад, «чехізацією» заснування чеської школи серед чехів, або «англізацією» — англійської школи для англійців. Тільки на Україні відкриття української школи в українському селі для української дітвори — називається «українізацією».

Здійснення цього елементарного права 26 мільйонного українського населення на Україні ставлять собі комуністи в таку велику заслугу, що ось один з них каже, що про це «слід пам'ятати» українцям.

Як виглядає ця «українізація»?

Трудові школи і семирічки.

М. Авдієнко не дає цифр про те, скільки шкіл, яку мають викладну мову, тільки те, що із 18.604 трудових шкіл — 14.600 мають українську викладову мову, себ-то — 78,4%. Що-ж до учнів, то автор дає такі відомості:

Було учнів по школах з однією викладовою мовою (у 1927 р.):

М о в о ю	У трудових школах		У семирічках	
	в абс. цифр.	% всіх уч.	в абс. цифр.	% всіх уч.
1. Українською	1,587,000	72,35	421,819	56,51
2. Російською	234,000	10,67	123,250	16,52
3. Жидівською	61,000	2,79	40,000	5,36
4. Польською	18,670	0,85	4,100	0,55
5. Німецькою	30,000	1,36	6,751	0,90
6. Молдавською	5,660	0,26	—	—
7. Іншою або мішаною	257,209	11,72	150.457	20,16
Р а з о м	2.193.539	100	746,377	100

З одержаними відносними числами (%) порівняймо національний склад по останньому перепису.

На Україні живе:

українців	79,5%
росіян	9,4%
жидів	5,9%
поляків	1,6%
німців	1,4%
молдован	0,9%
інших	1,3%
	100 %

Порівняння цих відсотків вказує нам на те, що на 10 році революції ще не відмосковлено початкового шкільництва на Україні. Це ще більше наглядно показують слідуючі цифри:

На 1000 душ населення вчилися дітей рідною мовою:

		В трудових школах В семирічках	
на 100 душ	українців	6,9	1,8
„ „ „	росіян	8,6	4,5
„ „ „	жидів	3,5	2,3
„ „ „	поляків	4	0,9
„ „ „	німців	7,7	1,7
„ „ „	молдаван	2,1	0,0

Цих коефіцієнтів п. М. Авдієнко не враховує і дуже шкода, бо вони тільки розкривають суть справи. Ще більше виразним показником було би відношення кількості дітей кожної національності, охоплених школою, до всіх дітей шкільного віку даної нації на Україні. На жаль, бракує цифрового матеріалу за кордоном. Але вже тільки що наведені цифри нам показують, що початковою школою не охоплено всіх дітей шкільного віку (звичайно буває на 100 душ населення 9—10 дітей шкільного віку), а далі, що трудовою школою охоплено найбільше дітей росіян, далі німців, а українці аж на третьому місці. Ці цифри є також доказом, що русифікація на Україні українських дітей (по часті й інших) ведеться й досі, хоч в меншому розмірі.

Але ж, скажуть, за царських часів зовсім не можна було вчити дітей писемності на їх рідній мові, — а ось зараз радянська влада «українізувала» українських дітей. Це порівняння сучасного з минулим стрічаємо не тільки в комуністичній пресі, але нераз можна це почути і від емігрантів. Коли це порівняння роблять комуністи, — дивуватися цьому нічого, бо ж це їх агітаційний аргумент; але можна дивуватися тій безкритичності, з якою його приймає емігрантський обиватель, забуваючи про те, що відносини за царської влади і зараз — цілком відмінні. Що тим аргументом доказывается? — Що «українська» радянська влада не видала наказу 1873 року? Після того, як від 1917 року по 1920 рік велася тяжка оборонна війна проти червоної і чорної Москви? Зараз, коли на наших очах відбувається грандіозний, стихійний і, як ураган, нестримний процес перетворення української інертної етнографічної маси в активну повну молодих сил націю, свідому своїх потреб і своїх цілей?... Революція зробила таку прірву між старим дореволюційним і новим, — прірву, яку при всьому бажанню буде якої реставраційної влади перейти неможливо.

Далі, порівнювати треба не зі старим, не з царською імперією, але з новим, з тим, що виникло на руїнах цієї тюрми народів. Коли йде про те, що досі радянська влада зробила для українців на Україні, то для порівняння треба брати не старий режим, не бувшую Росію, але нові держави, ті що повстали на руїнах Росії, і подивитися, що там у цих нових державах зроблено для населення на полі освіти взагалі і зокрема що до дерусифікації шкільництва, себ-то в Фінляндії, Латвії, Литві, Естонії, Польщі. Отже, чи й досі відмосковлено тільки $\frac{3}{4}$ народніх, $\frac{1}{2}$ середніх і $\frac{1}{3}$ високих шкіл в цих державах, так, як це бачимо на Україні, чи може більше? Чи досі діти литвинів, латвійців, естонців, поляків — примушені вчитися у московських школах московською мовою?... Нічого подібного! У цих державах шкільництво дерусифіковано на всі 100%.

В порівнянні комуністичного режиму з царським режимом що до шкільництва скривається презумпція доброї волі комуністичної влади: «Ви досі, мовляв, нічого не мали, а ми комуністи, вас он як ошчасливили; ми могли й не зробити, а як зробили, то на це була наша доба воля! Чому ж цієї доброї не бачимо ми у тої ж комуністичної влади в Р.Ф.С.Р? Багато українських шкіл закладено для українців на Кубані, Саратовщині, Самарщині і т. д.? Чому при перепису населення в Криму раптом зникли там українці? Землетрус їх всіх знищив чи «добра воля» комуністичної влади? Ця «добра воля» комуністичної влади далася в знаки їхньому же братчикові, поплечникові Шумському, — «тоже — українцеві», що він — слухняний досі виконавець волі Москви — раптом виявив «національний уклон», за що опинився в тюрмі та ще й московський сінєдріон анафему на нього кинув. Не видержав чоловік «доброї волі» своїх товарищів по партії по відношенню до України!

А все ж таки, скажуть, $\frac{3}{4}$ трудових шкіл «українізовано». Безперечно. Але ще питання, чи це заслуга оцих Раковських, Кагановичів, Хвиль, Петровських і т. д.! Щоби на це відповісти, подивимося далі, наскільки дерусифіковані вищі степені школи.

Насамперед, що до профосвіти. Из 986 установ нищої профосвіти, в 1927 році було з українською викладовою мовою, за даними п. М. Авдієнка, 44 %, а російською—40 %. Из 209 ВИШ-ів з українською викладовою мовою було 30 %.

Отже, порівняйте насамперед ці відсотки з відсотками національного складу населення України, а далі: трудшколи дерусифіковано на 78 %, семерічки — на 56 %, нищі установи профосвіти на 44 % і ВИШ-і на 30 %. Отже, з ростом степені освіти росте ступень русифікації. Ці цифри насамперед яскраво підтверджують відому всім давно тенденцію комуністичної влади тримати українське населення України «в чорному тілі». Ці цифри нам кажуть ще про одно: «там, де на шкільну справу має більший вплив безпосередньо саме населення, — там дерусифікація інтенсивніша, зі зменшення впливу населення і ростом впливу верхів комуністичної влади на Україні — росте русифікація. Як це так? Дуже просто: нищі школи знаходяться на місцевому бюджеті, на матеріяльній зміст якого має більший вплив само населення на місцях (сільради, район), отже, фінансуючи шкільництво, воно має можливість провести дерусифікацію.

Семерічки і нища професійна освіта знаходяться переважно на бюджетах місцевого управління вищого ступня, де уже менший вплив населення і більший присланих з центра «партработників», отже, русифікація вже більша (50—60 %). А ВИШ-і знаходяться на бюджеті центру, де вже неподільна сфера впливу Кагановичів, Хвиль, Порайків, ріжних — сонів, -бергів, і -манів та -іних й -ових і т. п. із Наркому та ЦИК-а «українізаторів», тому ж і русифікація на 70 %. Отже, «українізація» зовсім не являється заслугою «української» радянської влади, але самого населення. Вплив влади завдяки пануючій системі прийому до вищих шкіл відбивається й на національному складі учнів профосвіти. У всіх профосвітніх установах було в 1927 році:

українців	52 %
жидів	23,2 %
росіян	21,8 %

Це по всіх профосвітніх установах. Що ж до ВИШ-ів, то в них:

українців (в середньому)	40 %
жидів „	30 %
росіян „	20 %

І то в той час, коли в містах українців 47 % і 79,5 % всього населення.

Ці жахливі докази русифікаційної політики на Україні на десятому році революції найкраще характеризують «українське» обличчя окупантів України. Чи в Польщі, Литві, Естонії, Латвії й Фінляндії — й досі 70 % високих шкіл — московські?

П. М. Авдієнко оправдує владу: «українізувати ВИШ-і є справа тяжка, каже він повчаюче, — перед сім тому, що викладачів з професури, які викладали українською мовою в дореволюційні часи зовсім не було, не було також і наукових підручників українською мовою; до того-ж, наукова термі-

нологія й мова дуже складні і важкі і вимагають довшого часу для того, щоб їх запровадити без шкоди для навчання. Але не помилимося, коли скажемо, що це більшою затримкою українізації ВИШ-ів — є опір русифікаторських тенденцій, які властиві чималій частині професури та викладачів». Пан М. Авдієнко забув ще про один аргумент: брак коштів. Тепер маємо вже всі аргументи, якими прикриваються, як фіговим листком, вороги дерусифікації і герої русифікації. На це запитаємо п. Авдієнка: хіба в Литві, Латвії, Естонії, — були в дореволюційні часи високі школи і викладачі литовською і т. д. мовами? Багато було у них наукових підручників? — Ви подивіться: еміграція українська створила на чужині буквально на порожньому місці три високі школи, — університет, політехніку і інститут, — найшла серед себе викладачів. Еміграція переборола «складну і важку термінологію і мову», видала потрібні студентам підручники. Ці високі емігрантські українські школи здобули собі подив і повагу ближчих і дальших чужинців та й самих комуністів. Сором сказати: із України державні установи зверталися до одної з еміграційних установ з проханням прислати видані еміграцією підручники «безплатно із-за браку коштів і підручників» на Україні. Коли там на Україні такі непереможні труднощі справляє «важка мова» (звичайно для «ответственнаво работника», присланого з Казані чи з Тулі) і «складна термінологія» (для Шумських, якому в 1918 році, як редактору перекладав його передовиці з російської на українську мову коректор) — то чому не розвинуто праці Української Академії Наук? Бо... *не було коштів*. Українська Академія Наук до 1926 року не мала коштів для друку своїх праць і навіть невеличкого звіту діяльності...

Незвичайно смішно звучить у комуніста М. Авдієнка такий аргумент, як «опір русифікаторських тенденцій чималой частини професури». Про безцеремонність комуністичних диктаторів на Україні з національно свідомою частиною української інтелігенції (навіть серед комуністів), яку «українізатори» комуністи називають «жовтоблakitниками» — відомо всім і вся. Ми зовсім цим не хочемо сказати, що русифікаторів також треба гноїти в підвалах чека (зараз ГПУ) і ставити «к стенке» чи «выводить в расход» так, як це робиться з українською інтелігентницею на Україні.

Ні. Ми завжди були і будемо проти цих суто комуністичних методів боротьби, до кого б вони не приміювалися. Але чи не попросити би ласково пп. русифікаторів зайнятися русифікацією руських в Москві, Костромі, Тулі, Ленінграді і т. д!

З «опором русифікаторських тенденцій» комуністичні диктатори, бачите, десять літ завзято борються і... не можуть собі дати ради. Яка ж це мізерна влада, що на одинадцятому році революції стоїть перед русифікаторами, що вперто протидіють основним лініям соціальної і національної політики радянської влади, — безсила і безрадна, як мала дитина! А може тут не в цьому непереможному опорі діло, а в тому, що *комуністична влада на Україні сама веде русифікаційну політику* і борється не з русифікаторами, а з ворогами русифікації. Тисячі розстріляних українських селян, робітників і інтелігенції дають на це ясну відповідь. Бо, чи це теж опір русифікаторських тенденцій професури є причиною того, що на Україні, по даним самого п. М. Авдієнка, у всіх дитячих бібліотеках дитячої літератури є на українській мові 2% (два) на жидівській мові — 8%, на російській мові 82% (вісімдесят два %).

Отже наведені п. Авдієнком дані нам показують, що русифікаційна політика царської влади на Україні продовжується комуністичною владою. З цєю русифікацією бореться само населення, переводючи власним коштом у сфері свого впливу дерусифікацію. Як би окупаційна влада цій стихійній народній дерусифікації не ставила перешкод, то досягнуто було б досі далеко більшого успіху а навіть за цих 10 літ було б припинено надалі русифікаторську працю російських шовіністичних елементів на Україні. — Ми бачимо ще раз наглядно всю традиційну перфідність московської політики: на словах казати і обіцяти одне, — на ділі переводити протилежне. Априорне твердження, що політична залежність від чужої нації стримує розвиток сил поневоленої нації, стримує її культурний прогрес, стверджується фактами на сучасній Україні. Дотеперішній же успіх боротьби українського населення

за свої елементарні національні права у важких умовах воєнної окупації, в умовах щоденних розстрілів владою борців за ці права, дає нам впевненість в тому, що українська нація вийде переможцем в боротьбі з імперіалізмом Москви.

Д-р. інж. С. Володимирів.

Світове господарство.

II.

В ч. I. наведені дані про світову продукцію торкались усього світу, тепер мусимо зупинитись на не менше цікавих даних про рух продукції по окремих частинах земної кулі та на питомих тягарях у продукції окремих частин земної кулі, як у цілій, так і в окремих галузях продукції. Загальний індекс продукції по окремих частинах є такий: Східня й Центральна Європа — 103; інші частини Європи — 108; уся Європа — 105; Америка Північна — 196; Центральна — 169; Південна — 135; Африка — 139; Азія (без теренів азійських С.С.С.Р.) — 194; Океанія — 124; Світ — 118.

Найсильніше збільшила свою продукцію, як бачимо, Центральна Америка та Африка, найменше — знову ж Європа; наслідки війни та революції яскраво себе виявили у відсталій продукції країни. Упадок питомого тягару Європи та зріст інших частин світу у світовому господарстві видно з нижче наведеної таблиці, яка показує питомий тягар окремих частин світу у світовій продукції у 1913 та 1925 роках.

Частини світу	Питомий тягар (у відсот.)	
	1913	1925
Західня й Центральна Європа.	26,9	23,7
Інші частини Європи	16,5	15,0
Уся Європа.	43,4	38,7
Північна Америка.	26,8	28,7
Південна Америка.	1,5	2,2
Центральна Америка	3,9	4,4
Африка	2,1	2,5
Азія	20,7	21,9
Океанія	1,6	1,6
У весь світ.	100,0	100,0

Європа зменшила свій питомий тягар з 43,4% на 38,7%, інші частини світу збільшили за рахунок Європи, особливо Америка. Що до окремих видів продукції Європи, то зменшення ролі останньої виглядає у той спосіб: по хлібах — з 50,0% на 46,3%; по хлібах і харчових речовинах — з 46,5% на 45,1%; особливо впала продукція Європи в паливі — з 47,9% на 37,2% та металів — з 52,3% на 40,8%.

Ще більше упав питомий тягар Центральної та Східньої Європи.

Європа стратила перше місце, яке вона мала у 1913 році по продукції таких окремих галузів продукції як деревна маса, паливо, метали; перше місце у цій продукції заняла Америка. Туди ж, головню на терени З.Ш.П.А., перенісся центр ваги світового господарства, як побачимо далі.

Коли порівняємо зріст продукції зі зростом населення, то побачимо, що у найбільш сприятливому становищі є такі частини світу: Центральна Америка, при зрості на 6,5% свого населення, збільшила свою продукцію на 69,%; Африка показує зріст населення на 6,8%, а продукції на 39%; Північна Америка при зрості населення на 19,4% дає зріст продукції на 26%; Європа збільшила населення на 1,9%, а продукцію на 5%. Особливо яскраво виявляється упадок Європи у розвитку продукції основи сучасної культури — криці. У 1925 році продукція Європи нижча від 1913 року, хоч, правда, деякі країни показують більш високий рівень продукції, проти 1913 року, але Європа у цілому не досягла ще довоєнного рівня, її продукція виносить

біля 90% продукції 1913 року, між тим північна Америка показує зріст на 43%, Азія на 420%, Океанія навіть на 2400%.

Цікавим є простежити споживання на душу населення заліза й криці та вугілля по головних країнах світу, яке показує до певної міри їх економічну міць та зміни за час війни та революції. Воно виносило, у кількограмах для заліза і криці та тонах для вугілля:

Країни:	Залізо і криця		Вугіль	
	1913 р.	1925 р.	1913 р.	1925 р.
З.Ш.П.А.	370	472	5,1	4,4
Англія.	216	193	4,2	3,9
Німеччина.	250	197	2,6	2,2
Франція.	149	187	1,6	1,8

Всі країни зменшили споживання вугілля крім Франції, споживання криці значно зменшили Німеччина та Англія й значно збільшили З.Ш.П.А. — сучасний світовий геґемон. Це показує, що процес розвитку основного капіталу у Англії й Німеччині припинився до певної міри, між тим, як у З.Ш.П.А. він значно розвивається. Оскільки споживання заліза є в значній мірі показником технічного розвитку сучасних країн, то можна сказати, що З.Ш.П.А. далеко опередили навіть найбільш передові країни світу — Англію й Німеччину. З.Ш.П.А. споживають заліза більше, за ці дві країни разом. Це один із багатьох показників економічної сили З.Ш.П.А., цього переможця світового геґемона довоєнного — Англії.

Конгломерат народів, спаяний новою культурою та керівництвом англо-сакса, вихватив економічну геґемонію з рук другого англо-сакса.

Перехід світової геґемонії до З.Ш.П.А., страта її Англією, є одною з основних подій, одним з основних наслідків світової війни. Долар перемагає фунт, через війну вже переміг на полі світової економіки. Яскравим прикладом й наслідком є Вашингтонська морська конференція 1922 року, на якій геґемон океану Англія примушена була, як відомо, погодитись на пропорцію 5 : 5 : 3 у морському озброєнні й цим як би символізувала рівенство З.Ш.П.А. з собою. «Стара Англія» — з її «шляхотним» продукційним апаратом мусить перевести санацію свого народнього господарства, повну перебудову його, ще більше звернути увагу на свої «шляхотні» галузі індустрії, мусить «ошляхотнити» ще більше свої виробы; щоб вийти з тяжкого становища, вона мусить залишити «родинний характер» своєї індустрії. У цьому її порятунок. Поки що, конкурент — З.Ш.П.А. ступнево підрізає її міць майже по усіх кутках земної кулі.

Дамо декільки цифр для ілюстрації цього процесу. Так, значіння З.Ш.П.А. у світовому експорті сільсько-господарських машин піднялось з 49% у 1913 році до 69% у 1926 р., Англії ж упало з 21% до 6%. Доля Англії у експорті у Бразилію упала з 22,2% до 24%, З.Ш.П.А. піднялась з 15,9% до 24,6% за 1913 та 1926 рік. З.Ш.П.А. З.Ш.П.А. витискають поступнево Англію з її власних домініонів. Участь англійських товарів в імпорті Індії зменшилась з 64,9% (у 1913 р.) до 59,3% (у 1925 р.), доля ж З.Ш.П.А. піднялась з 2,6% до 6,1%, доля Англії в імпорті Канади за ці ж роки зменшується з 21,3% до 17,7%, участь З.Ш.П.А. зростає з 64,0% до 65,8%. В Австралії доля Англії в імпорті з 51,8% (у 1913 р.) падає до 43,9% (у 1925 р.), доля З.Ш.П.А. зростає з 13,7% до 24,6% й т. д.

З.Ш.П.А. є зараз першою країною світу по експорту капіталів. Це кредитор усіх країн світу; за три останні роки 1924—1926 (експорт капіталів зї З.Ш.П.А. виносив відповідно 1246, 1307 та 1351 міл. доларів. В першій половині 1927 року у Лондоні — у цього першого банкіра світу до світової війни — було заключено позик на 160 міл. фунтів штерлінгів, а в Нью-Йорку на 5,2 міліардів доларів, себ-то у 6 разів більше. На нашу думку, ця боротьба двох англо-саксів прибере все більш яскравих форм. Можливо, конфлікт двох гігантів — англійської групи Рояль Детш Шелл з американською Стандард Ойл у біжучому році зза радянської нафти, та невдача конференції по обмеженню морських зброєнь в минулому році, є показником її загострення. В особі З.Ш.П.А. капіталістичний процес досягнув своєї вершини, в особі їх ми бачи-

мо нечуваний до наших часів процес територіальної концентрації у світовому мірлі, процес концентрації постійного капіталу (С), який одначе супроводиться відповідною концентрацією, централізацією світового населення, світового V — перемінного капіталу. Яскраво виявляють цей процес такі сопоставлення. З.Ш.П.А. мали у 1925 році 114 міл. душ населення, що виносило біля 6,2% світового, ці 6,2% населення світу у 1925 році дали наступний відсоток світової продукції головних важливих для людства предметів та виробів: вугіль — 44%, чавун — 49%, золото — 17% (1918 р.), штучний шовк — 28%, срібло — 33% (1918), криця — 59%, мідь — 59%, оливо — 44%, цинк — 47%, нафта — 70%, автомобілі — 37%, машини усіх видів — 57,6%. Ці цифри промовляють за себе, їх аналіз непотрібний, скажемо тільки те, що решту продукції цих виробів та предметів дають дешта 93,8% населення земної кулі.

З.Ш.П.А. мають зараз третину світового багатства, 59% телеграфних телефонних ліній, 40% всіх залізниць, 45,2% усього золотого запасу світу (1924 рік), дають 28% світового експорту електромашин 26,8% взагалі усіх споживаючих біля 25% усього цукру; інвестували біля 19 мільярдів доларів свого капіталу за кордон, маючи (1926 рік) вкладів у своїх 28 тис. банків 54 мільярдів доларів; мають первичних двигунів у своїй індустрії 35,7 міль. кінських сил проти 12,4 у Англії та 7,9 у Франції.

Таке значіння З.Ш.П.А. у сучасному світовому господарстві. Ми на-вмисне навели різні цифри, щоб яскравіше змалювати їх становище у світовій господарці в сучасний мент.

Для порівняння наведемо ще дані по двох сучасних антитезах що до економічної системи, яка панує на їх теренах, а саме по З.П.А., як представникові капіталізму у його вищій формі й С.С.С.Р., що є представником самої модерної системи господарства — «соціалістичної». Ці дані будуть певним мірилом порівняння. Вони обидвоє займають величезні терени й мають приблизно однакове населення — населення З.Ш.П.А. виносить 6,9 світового С.С.С.Р. — 7,4%. Звичайно, треба пам'ятати історію того й другого за останні роки — руїну, яка вже майже залікована С.С.С.Р. та розквіт З.Ш.П.А. за час війни та останні роки.

	З.Ш.П.А.	С.С.С.Р.
Населення у % світового.	6,2%	7,4%
Здобич вугілля у % світової (1 півр. 1927 р.)	45,9%	1,5%
Виплавка криці (1 півріччя 1927 р.)	45,9%	2,5%
Виплавка чавуна (1 півріччя 1927 р.)	47,7%	3,6%
Продукція усіх машин (1925 р.)	57,6%	1,8%
Видатки енергії на одну душу населення у кінських силах.	2026	270
Споживання вугілля на одну душу населення (1925 р.) у тонах.	4,4	0,4
Кількість веретен (1926 р.) у бавовняній промисловості у мільонах	37,5	7,2
Споживання цукру на одну душу населення у кілограмах (1914—1925).	54,2	5,0
Вартість електротехн. виробів на душу нас. На одного сільсько-господарського робітника припадає продукції у рублях.	1420	170
На одну десятину експloatованої землі припадає продукції у рублях.	92	45
Кількість автомобілів (1926 р.)	20051276	18500
Припадає на одно авто душ населення (1926)	6	7502
Відсоток витрат на харчі у бюджеті робітника (закон Енгеля)	38,2	49,0
На 1 сільсько-господарського робітника припадає машина й знаряддя у рублях.	345	15
Нові інвестиї в індустр. й транспорт (1926) в руб.	9700	1150

Цих цифр досить, щоби відмітити ще більше ступінь росту З.Ш.П.А. у порівнянні з іншими країнами, а зокрема з країною, що притримується іншої економічної політики, що знайшла собі визнання в одній з резолюцій на міжнародній економічній конференції.

Що до продукції інших країн світу, то їх можна поділити на дві групи: ті що досягли у цілому продукції 1923 року й її пересягли й ті, яких продукція 1925 року ще не досягла розмірів 1913 року.

До перших поруч з З.Ш.П.А. належать Канада, Південна Африка, Австралія, Бразилія, Японія. З країн Європи — Італія, Франція, Бельгія, Голландія то що. До Другої групи — у першу чергу Англія, С.Р.С.Р., Німеччина, Чехословакія, Угорщина, Польща, Австрія то що. Зокрема, що до сільського господарства, то ступінь його відбудови у головних країнах земної кулі видно зі слідувочої таблиці.

Сільське господарство у 1926 р. (1909—13 р.р. — 100)

Країни	Посівплоща	Збори хліб.	Кільк. скот.
З.Ш.П.А.	106,8	104,0	100,6
Англія	89,3	96,4	102,6
Франція	92,0	86,1	88,9
Німеччина	94,2	75,7	89,7
Італія	100,0	112,3	102,0
С.Р.С.Р.	99,1	94,8	96,9

Ожже ми бачимо, що більшість країн Європи ще не відбували свого сільського господарства до стану довоєнного, особливо відстала Франція та Німеччина.

Як же виявляє себе світовий товарооборот після руїни світових торговельних звязків, що потягла за собою світова війна та перекроювання мапи світової у Версалі, Сен Жермені, Тріаноні та ин? Поскільки вони відбудовані взагалі та по окремих частинах земної кулі зокрема?

Світовий товарооборот (експорт і імпорт) у 1925 році збільшився проти року на 4,5%, проти 18% збільшення продукції та 5,3% населення світу. Європа і тут дає подібний малюнок як що до продукції та населення, а саме — упадок відносний й навіть абсолютний її товарообороту. Її товарооборот виносив у 1925 році не дивлячись на те, що значно збільшилась кількість державних кордонів, упав до 89,3% від обороту 1913 року. Інші країни, крім Африки та південної Америки, дають приріст товарообороту, особливо великий зріст дає Північна Америка (36,7), Азія (на 35,9%) Океанія (32,3%) і Центральна Америка (92,9%) завдяки головним чином швидкій їх індустріалізації. Упадок товарообороту Європи викликаний: по перше, тяжким її економічним станом, зубоженням мас її населення, а по друге, процесом деєвропеїзації світового господарства — розвитком власних індустрій молодих країн, звільненням їх від залежності від Європи в індустріальних виборах, стремлінням до автократії то що. У значній мірі до упадку товарообороту в самій Європі спричинилася й широкі аграрні реформи, що захопили великі простори Європи, які в минулому привели до зміцнення товарности великого господарства, а сучасна парцеляція, сприя зросту внутрішнього споживання широких мас селянства, та певної раціоналізації сільського господарства. Руїна на теренах С.С.Р.Р. теж є одною з причин упадку світової торгівлі.

Найбільший зріст експорту проти 1913 року показують такі країни: Канада, Нова Зеландія, Японія, Індія, З.Ш.П.А., Австралія. Після усіх змін доля країн Північної Америки та Центральної Америки, Азії й Океанії у загальному товарообороті збільшилася, доля Африки, Південної Америки та особливо Європи — знизилася. Особливо зменшилася доля Центральної та Східної Європи у світовому товарообороті. Доля Європи цілої упала з 58,5% до 50,0%, Північної Америки піднялася з 14% до 18,3%, Азії з 12,3% до 16,0%, Південної Америки упала з 6,2% до 5,7.

Такі зміни відбулися у світовому господарстві за ці роки великих світових, подій яких, по їх грандіозности, ще ніколи не переживало людство за такий короткий час. Упало значіння Європи, вона з кредитора світу стала боржником, нечувано зросло значіння З.Ш.П.А., вирвана економічна тегемо-

нин з рук гордої Англії, швидко вирости й ростуть майбутні великі держави світу — Канада, Австралія, Бразилія, Аргентина, Південна Африка, підорвана економічна міць Німеччини, яку вона швидко відбудовує, значно розвинулася Італія та Японія. Центр ваги економічної має тенденцію йти знову по старому напрямку свого тисячелітнього пересування — зі сходу на захід. Європа, як раніш Греція, Рим, Іспанія, Голандія стає завузькою для розвинутого світового господарства, для якого потрібні більші й більші горизонти. Їх дають терен Америки, розв'язання проблеми Панами значно їх розширила. Ми пережили та переживаємо цікаву епоху з точки погляду економіки.

ЦЕСУС.

Комунікат управи ч. 2

Прага, дня 17. березня 1928.

През. Управа ЦЕСУС-а складає щирю подяку всім організаціям та поодиноким особам за новорічні та святочні побажання.

I. Організаційні справи.

а) На засіданні Ради ухвалено уділити трох місячну відпустку членові Управи тов. Кошельові в цілі поратовавня здоровля.

б) **Ювілей українського Академічного Товариства «Січ» — Відень.** Дня 25 с. м. обходить Українське Академічне Товариство Січ — Відень 60-ліття свого існування. Організація студенська, що повстала на еміграції і на протязі так довгого часу гуртувала в собі нашу академічну молодь є на сьогодні не тільки нашою найстаршою студенською організацією, але й має за собою найкращу сторінку організаційної праці та традиції. — Управа ЦЕСУС-а взиває всі організації, щоб в день ювілею переслали свої привіти. Для достойного вшановання 60-літнього існування Січ-и рішила Управа ЦЕСУС-а присвятити одно з найближчих чисел Студенського Вісника, в якому буде описаний перебіг довголітньої діяльності цієї організації. — Привіти слати на адресу: Січ — Відень. XVIII. Терезієнґассе 15.

II. Економічні справи.

а) Проситья поновно всі організації, які пересилають оподаткування до ЦЕСУС-а, щоб рівночасно подавали кількість своїх членів. Це уможливить перегляд і ведення точної статистики нашого студентства а також зіставлення приходів ЦЕСУС-а на підставі поодиноких організацій.

б) Організації, які залягають з оподаткуванням до ЦЕСУС-а повинні як найкорше вирівняти свої залежності, щоб уможливити Управі виконання цілого ряду справ, які протягом цієї каденції мусять бути полагождені.

III. Культурно-суспільні справи.

Управа ЦЕСУС-а подає до відома студентства, що є вигляди на видавання Студенського Вісника в цьому році кожного місяця. Взивається студентство, щоб воно на сторінках свого органу вело живу виміну думок нашого організаційного життя, подавало ріжні пляни та проекти організаційного характеру. Головно бажаним є, щоб організації зі Львова, Кракова, Варшави та Познані теж надсилали дописи та статті на ріжні теми.

IV. Міжнародні справи.

1) Згідно з резолюцією VII. посліднього зїзду ЦЕСУС-а уповажнено до засновання референтур міжнароднього відділу в поодиноких студенських центрах Європи. Слідуючих товаришів: п. Кожевникова — в Берліні, п. Чеховича — у Варшаві, п. Ковальського — в Парижі, та п. інж. Андрієвського — в Бруксели. Управа призначила референтами міжн. відд.

2) **Волонтери на міжнародний зїзд в Парижі.** Взивається Виділи поодиноких організацій, щоб піднайшли в своїх організаціях таких товаришів, які моглиб взяти участь на свій власний кошт в міжнародному зїзді СІЕ,

що відбудеться цього року в Парижі. Імена таких товаришів слід зголосити Управі ЦЕСУС-а найпізніше до 30. квітня ц. р. Управа буде робити старання, щоб такі товариші одержали залізничну та консульську знижки. Дуже бажаним є, щоб голосилися до участі в міжнародньому зїзді також інші товаришки. Вимагається від всіх вольонтерів знання французької або англійської мови.

3) **Міжнародня вистава преси в Кельні.** Управа ЦЕСУС-а одержал від Екзекутиви СІЕ запрошення взяти участь в міжнародній виставі преси в Кельні, яка буде тривати від травня до жовтня ц. р. Щоби як найліпше виявитися в цього завдання перед чужинцями Управа ЦЕСУС-а прохас всі організації, щоб найпізніше до 10. IV. ц. р. надіслали на адресу ЦЕСУС-а слідуєчі матеріяли: журнали, бюлетені, пляни студеньких домів та дільниць, статистичні дані та діаграми про студенькі організації, студії чужинців на українських високих школах, неперіодичні видання і т. д.

Зогляду на те, що українська преса не буде заступлена на міжнародній виставі Управа ЦЕСУС-а рішилась зорганізувати український павільон і поробила вже в цій цілі заходи перед виставовим комітетом. Оскільки найдеться ще вільне місце для одного павільону та якщо українське студентство і громадянство допоможе ЦЕСУС-ові матеріяльно, то побіч многих чужинних вистав займе належне місце також українська преса.

4) **Зїзд Міжнародньої Студенької Конфедерації в 1928 році.** Цьогорічний зїзд СІЕ відбудеться від 11—24 серпня в Парижі. Французька Централь поробила вже заходи перед своїм правительством в цілі одержання ріжних полекш для делегатів конференції.

В тім же місяці відбудеться поблизько Парижа зїзд Міжнародньої Студенької Помочі. Подрібні програми будуть переслані організаціям після одержання їх від Екзекутиви.

5) **II. Міжнародня Студенька Олімпіада в Парижі.** Від 9—17 серпня ц. р. відбудуться в Парижі міжнародні студенькі спортові змагання. Дуже бажаним і для нашої справи просто необхідним є, щоб і наше студентство взяло участь в цьогорічних студеньких спортових змаганнях. Проситьсся студенькі організації а в першу чергу українську Студеньку Громаду у Львові, щоби в порозумінню зі Спортовим Союзом у Львові поробила всі заходи для вислання наших атлетів на Олімпіяду.

6) **Добровільна пожертва українського студентства на Міжнародню Студеньку Поміч.** В минулорічному зїзді Помочі в Шірсі українська делегация приобіцяла спричинитися добровільним датком для піднесення матеріяльного стану Помочі. Ходить о даток в висоті від 25—50 доларів. Маючи на увазі, що наше студентство дуже багато користало з цієї установи а головно в перших повеснних роках, як також те, що і в майбутньому буде воно мати змогу такої користі, проситьсся Виділи поодиноких організацій надсилати добровільні пожертви на цю ціль.

7) **Збіркові лісти.** Для уможливлення участі ЦЕСУС-а на цьогорічні міжнародні зїзди висилається поодиноким референтам міжнароднього відділу збіркові лісти для зібрання пожертв серед нашого громадянства. — Про одноразовий даток українського студентства на цю ціль, буде подано в найблищому Комунікаті.

За Управу ЦЕСУС-а:

В. Орелецький в. р.
президент

О. Бойків в. р.
за секретаря

3 ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНСТВА.

Українська Студенька Громада у Кракові.

Сам факт заснування «Української Студенької Громади» у Кракові та значне число її членів, — що від року 1925 не меншав, як можна булоб цього сподіватися, але поступенно росте — є для вдумливого глядача, що бажає усталити причину даного явища, багатомовною карткою тих відносин, що в них по програній на полі битви й в міжнародньому суді знайшлося західно-українське громадянство.

Щорічний зріст числа членів, що в біжучому академічному році досягнуло 375 студентів при матеріальній скруті західно-українського громадянства взагалі, а галицькій неохоті до відїзду на студії кудись трохи далше від дому, зокрема — *е. sui generis* барометром, що подає цілком об'єктивно напруженість академічної атмосфери на західньо-українських землях.

Заснування Української Студенської Громади в Кракові припадає на осінь 1924 року, себ то на часи першого поважнішого захитання суцільної лінії боротьби за здобуття У. В. Ш. у Львові. Організація громади відбулася при таких сумних явищах, як ізоляція від українського студенського життя в краю. Відсутність звязку з рухливішою групою львівського студентства, що гуртувалося тоді біля Українського Університету, чуже оточення, врешті, професійний характер організації, що скупчував головну увагу на здобуття матеріальних засобів — зложилися на те, що в першому році свого існування громада не проявила інтенсивнішої праці.

Нову добу в життю краківської Української Студенської Громади розпочинає академічний рік 1925—26. Зміна становища у відношенні до П. В. Ш., що найшла свій вислів у відомих резолюціях краевого студенського зїзду з травня 1925 року, привела по фєрїях на Ягєлонський Університет у Кракові по над сто нових українських студентів. Прибуття нових сил, що ставилися до старших уже не вороже, але в кожному разі з певною резервою, всеж викликало між обома групами певний фермент, який закінчився остаточним злиттям обох груп в існуючій вже від року «Українській Студенській Громаді». Значний приплив нових сил порушив застояле плесо, що уявляло собою товариство, й спонукав його до інтенсивнішої праці в інших ділянках, особливо в культурно-освітній. Рівнобіжно зі стараннями над роздбуттям матеріальних засобів своїм членам, т-во стало проявляти значну активність в культурно-освітній ділянці, що стояла під керуванням особної для тієї цілі креованої секції. В її склад входив ряд фахових гуртків: географічний, математично-природничий, пластовий, господарсько-кооперативний і соціологічний. Однак практика показала, що така складна конструкція з огляду адміністрації, та фінансування товариством поодиноких гуртків незручна. Тому користаючи зі зміни статута товариства, розвязано культурно-освітню секцію, а попередні гуртки перетворено в секції, залежні безпосередньо від відїлу товариства. Українська Студенська Громада має девять таких секцій, а саме: 1. секція математично-природнича, 2. секція географічна, 3. секція технічна, 4. секція історична, 5. секція соціологічна, 6. секція господарсько-кооперативна, 7. секція студенток, 8. секція пластова та 9. секція спортова. Наразі в стадії творення ще 10-а секція — літературна. Найбільше рухливости й активности проявляють, секції господарсько-кооперативна, пластова и спортова. Культурно-освітня акція в руках самого відїлу товариства.

Головну перешкоду в праці поодиноких секцій — недєстачу відповідних книжок у власній бібліотечі, завдяки енергійним успішним заходам попередніх відїлів товариства в напрямі придбання новїших видань і збільшення власної бібліотеки — побороно. Бібліотека товариства налічує тепер коло 200 томів, з чого $\frac{1}{4}$ становить українська белетристика. Також і теперішній відїл товариства не занедбує тієї ділянки своєї праці та старається в тому напрямі йти по лінії бажань членів до границь, що лише дозволяють фінанси товариства, хоч воно й досі, в першу чергу, самопомогова організація. Окрім книжок передплачує товариство ряд українських часописей й журналів, з яких користають члени на дижурах, що відбуваються п'ять разів на тиждень у відступлених для товариства салях університету. Прочитані часописи віддаються під опіку «секції пластунів», яка йдучи за покличами міщеними в пресі, висилає їх українській еміграції, розкиненій по просторах східньої Азії й північної Африки.

Весною 1926 року приступило було товариство до видання власного органу п. н. «Краківські Вісти». Зовнішній його вигляд — це відбитка скромности матеріальних засобів товариства, що не йде в парі зі спроможністю ініціаторів цього почину. Часопис мав формат канцелярійного аркуша і був літографований. Що торкається його змісту, то вдоволяюче висвітлення тієї kwestії далаби хіба відповідь на питання: чого там не було? Своє пужденне

животіння покінчив він на другому числі з досить показаним дефіцитом для товариства.

Не байдужими були і для Української Студенської Громади в Кракові справи, що мають загально-національний характер. Доказом цього є оподаткування своїх членів на користь «Рідної школи», впис товариства в члени «Товариства Просвіта» у Львові, та часті відзиви на всі визначніші прояви українського національного життя взагалі. Заходом товариства улаштовано дотепер ряд академій з нагоди ювілеїв наших письменників. Щороку дає товариство на спілку з місцевою філією Товариства «Просвіта» Шевченківський концерт, що увійшло у Кракові до певної міри у звичай. Про артистичний рівень цих концертів висказуються як найкраще, цілком неідеологічно в українофільстві а ні в якихсь спеціальних симпатіях до українців — професори Ягелонського університету й фахова критика, що забірає залюбки в тій справі голос на сторінках місцевої преси. З перших років заснування Українська Студенська Громада, під час зелених свят, йдучи за голосом традиції встановленої на Західньо-українських землях, улаштовувало панахиду на гробах наших національних героїв, замучених в казематах Домбня і похоронених на Раковіцькім цвинтарі в двох великих братських могилах. В минулому році з невідомих причин не подбали про відправлення панахиди. А шкода!.. Не сміємо про це забувати!

Додатню сторінку в життю Громади в Кракові від самого початку її заснування становить стихійний гін до звязку з іншими українськими студентськими організаціями, що з консеквенцією перетворюється в свідоме бажання створити централю українського студентства у Львові.

Ясно, що на першому місці у навязанні зносин стоїть Львів. Під час заснування нашої громади в Кракові, у Львові стояли проти себе дві ворожі групи українського студентства: одна з них гуртувалася біля українського університету, а друга рекрутувалася з «дезертирів», вписаних на польський університет. По невдалих пертрактаціях з першою групою, зробило товариство всупині кроки до порозуміння зі співзвучною другою. Це увінчалось успіхом. Однак по-за думкою тодішнього голови львівської «Студенської Громади» п. Гупала, щодо скликання зїзду студентів-українців, студюючих на П. В. Ш., який мав бути свого роду маніфестацією «дезертирщини», це зближення нічого більше не дало. На нові шляхи входять відносини між «Українською Студенською Громадою» у Кракові і «Студенською Громадою» у Львові з осіні 1925 року. Доходить частійш до виміну думок обох організацій, аж, врешті, з початком 1927 року вириває думка створення централі українського студентства у Львові під назвою «Український Студенський Союз». Ініціативу у цій так для українського студентського життя в краю важній справі повірено провові «Студ. Громади» у Львові. В першій половині минулого року виготовив він проєкт статута, який прислав нашому товариству. Доповнений відповідними замітками й додатками проєкт цього статута звернено ще з кінцем травня 1927 року у Львів, і від цієї пори досі й слід загинув по цій справі. З останнього числа «Студенського Вісника» довідуємося, що виділ «Студенської Громади» у Львові покликав до життя особну комісію для випрацювання статута Студенського Союзу. Що більше: комісія виконала це завдання й розіслала статут до одобрення українським студентським організаціям в краю. Однак наше товариство його досі не одержало. Забули — відай — про нього у Львові.

Недавно навязано контакт з «Товариством Прихильників Освіти» у Львові, що заявило свою готовість прийти з матеріальною допомогою (у формі довгочасних позичок) найбільше потрібним її членам «Української Студенської Громади» в Кракові. Про серйозність тієї заяви говорять факти прихильного узгляднення подань, спрямованих до «Товариства Прихильників Освіти» від членів нашого товариства.

З інших українських студентських організацій по-за Львовом, що перебувають в звязках, правда, слабких з нашою Громадою, слід відмітити «Українську Студенську Громаду» у Варшаві й «Кружок Українських Студентів при університеті у Познані».

В Кракові, як відомо, крім університету існують ще інші високі школи: Гірнична Академія, Торговельна Академія, і Академія Мистецтв. На них

ичаться і наші студенти, але мале їх число не давало й не дає можності закладати своїх товариств. Отже, для студентів-українців, записаних на цих школах, залишилось одно — ходити одинцем. Вступити до нашої Громади вони не могли, бо її членом міг бути по статуту лише студент Ягелонського університету. Цю аномалію статута, що стояла на перешкоді товариству стати організаційним центром українського студентства в Кракові усунуено минулого року. Змінений й затвержений Сенатом університету статут товариства розрізняє тепер дві категорії членів — звичайних і надзвичайних. Членами надзвичайними можуть бути надзвичайні слухачі університету й студенти інших високих шкіл в Кракові української народности. Таким чином, уможливлено всім студентам-українцям вступити в члени «Української Студенської Громади», а товариству досягнути мету — стати центром українського студентства в Кракові.

По-за студенськими справами приймає товариство живу участь в життю місцевої філії товариства «Просвіта». На спілку з нею уладжує воно Шевченківські концерти, про які згадувано вже вище, різні свята, забави і має в її виділі своїх членів. Так у головних контурах представляється справа зв'язку «Української Студенської Громади» в Кракові на зовні з іншими товариствами.

Коли кинути оком на життя «Української Студенської Громади» в Кракові у цілому, дається відмітити в ньому дві доби. Перша з них триває від заснування товариства аж десь до першої половини 1926 року. Стоїть вона під знаком консолідації. Друга, що являється її антитезою, розпочинається з осені 1926 року. Є це доба тертя, що виринає на тлі ідеологічних розходжень між членами товариства в поглядах на національні і суспільні питання. Це виливається в створенню по-за товариством зовсім самостійних ідеологічних організацій, як: «Корпорація українських студентів «Сян» в Кракові» (заснована 5-го лютого 1927 року) і «Незалежне об'єднання українського студентства. «Пролом» в Кракові» (заснований 29-го січня цього року). З хвилиною створення згаданих організацій їх члени не перестали бути членами нашого товариства, однак пульсивність його життєвого живчика з цілком зрозумілих причин слабеє на користь ідеологічних організацій. Українська студенська громада стає серед них типовою професійно-самопомоговою організацією і це є найбільше характеристичною прикметою для другої й сучасної доби її існування.

О. О—ський.

В ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА Т. МАСАРИКА.

7 березня — день 78 року Президента Чехословацької Республіки Т. Масарика, — Український Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова в Празі відзначив урочистою академією, на якій присутні були професура й студентство Інституту.

Академію відкрив ректор Інституту професор др. В. Сімович короткою, але маркантною характеристикою Т. Масарика. Професор Славінський чулим словом закреслів образ Масарика, як державного мужа, політика, філософа, педагога, людини.

Від Студенської Громади виступив студент Л. Волохів, указавши на те, що важна дата, зв'язана з іменем Масарика, цього найшляхетнішого представника не тільки Чесько-словацького народу, а й цілого людства ХХ століття, — має для українського студентства особливе значіння й є датою вдячності за все те, що президент Масарик зробив для української еміграції і студентства, зокрема.

Славою президенту Масарикові закінчилася Академія.

Вшанувала в цей день Президента Чехословацької Республіки і Українська Господарська Академія в Подєбрадах. В великій салі «Občanské Zmlou» на урочистій академії професури і студентства У. Г. А. після привітання присутних представників місцевої і центральної чеської влади та гостей подєбрадського суспільства змістовно, як і завше, промовляв від Академії доц. Бочковський. Від чехів розсягну і блискучу промову виголосив пан рада Д-р Трухляж.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА В ПРАЗІ.

В Празі існує зараз багато різних студентських організацій, а в тім числі студентських станових громад. При так великій числі студ. організацій майже не видно. Тому в грудні м. р. виникла думка замінити ці малі чисельно організації одною, яка об'єднувалаби все українське студентство, що стоїть на принципі самостійности української держави, без огляду на політичні чи ідеологічні погляди. Так повстав ініціативний гурток, який в січні ц. р. скликав Товариські Сходи, на які явилось коло сорока студентів і студенток різних ідеологій та організацій.

На цих сходинах одногласно узнано, що така одна організація потрібна і вибрано реорганізаційну комісію, яка спільно з представниками поодиноких студентських організацій мала би перевести реорганізацію, а то так, що дотепер існуючі станові організації мали би зліквідуватися, а на їх місце повстала би одна організація, що об'єднувала б все українське студентство в Празі. Комісія мала, крім кількох внутрішніх засідань, чотири засідання з представниками різних студентських організацій. По довгих і річевих дискусіях стверджено, що творити цілком нову організацію, як з внутрішніх так і зовнішніх причин не можливо і тому рішено перевести реорганізацію студентського життя в Празі на основі статуту одної з існуючих тут студентських громад. По порівнанню статутів всіх станових громад сконстатовано, що до такого об'єднання найбільше надається статут Української Академічної Громади в ЧСР. в Празі. Але, щоби статут вповні відповідав потребам громади, яка має об'єднувати студентство різних ідеологій доповнено його різними додатками і виготовлено внутрішній регулямін в тій цілі, щоби для плекання і кристалізування різних ідеологій були створені секції, які могли би жити автономно.

Комісія закінчила свою працю, а тепер залишається діло за ширшим загалом українського студентства. Найблищий час покаже чи українське студентство в Празі висловиться за творчою працею в одній спільній організації так, як уявляють її всі представники студентських організацій.

З ЖИТТЯ ЧУЖИННОГО СТУДЕНТСТВА.

Звичайний річний Зїзд чехословацької студентської централі у Берні. В днях 18. та 19. лютого ц. р. відбувався звичайний річний зїзд чехословацького студентства з цілої ЧСР. Зїзд мав вирішити справу домогової акції для немаетного студентства обговорити питання міжнародної та внутрішньої студентської політики, що не вирішено на надзвичайнім зїзді чехословацької студентської централі у Празі в днях 27. й 28. жовтня 1927. та вибрати новий виділ. Дня 18. лютого вечером уряджено там-же міжнародний студентський вечер. Управа ЦЕСУС-а вислала зїздови привітальну телеграму.

Іспанія та СІЕ. Еспанське студентство стояло довгий час осторонь від Міжнародної Студентської Конфедерації (СІЕ), а це із-за своєї незорганізованности. Зараз пороблено з боку СІЕ перші кроки в напрямі притягнення еспанського студентства до СІЕ. Як доносить мадрридський журнал «Hoja Informativa» за січень-лютий ц. р. відвідав мадрридське студентство відпоручник СІЕ — Пожарискі, якого прийнято дуже урочисто. Покищо ближчих подробиць про цю візиту не маємо.

Американське студентство та питання меншостей. На недавнім згзді північно-американського студентства в Лінкольні порушувано також питання студентства меншостей, що опинилися під чужими заборами. Привято резолюцію, де осуджується агресивну політику окупаційних держав супроти меншостей.

Англійське студентство та румунські демонстрації у Великім Варадині. Недавня конференція англійського студентства, висловила гостро супроти протичужинецьких випадів румунського студентства у Великім Варадині та висловила надію, що СІЕ займеться цією справою у Парижі літом ц. р., бо румунська студентська централа являється членом СІЕ.

Найблище засідання Виконавчого Відділу СІЕ відбудеться у Стразбурзі. Як нас повідомляє президент СІЕ — др. Мальтіні (Рим), відбудеться слідує засідання Екзекутивного Комітету СІЕ в Стразбурзі. Обговорюватимуть там справи зв'язані з паризьким зїздом.

Спортові змагання в Кортіна д'Ампеццо (Італія). На мажнародних студентських споротовних змаганнях у Кортіна д'Ампеццо брали участь такі країни: 1. Австрія, 2. Данія, 3. Франція, 4. Угорщина, 5. Італія, 6. Японія, 7. Латвія, 8. Норвегія, 9. Польща, 10. Швеція, 11. Швейцарія, 12. Чехословаччина, 13. Югославія. Отже брали участь також й не-члени СІЕ, а то Японія та Норвегія, хоч Норвегію мильно вважають до тепер членом СІЕ. Найкращий успіх віднесла Норвегія. Проти вибору місця на ці змагання запротестували Німці, бо це є чисто німецька місцевість, а Італійці старалися їй надати італійський характер підчас цих змагань, як читаємо це в однім з німецьких студентських журналів. Управа ЦЕСУС-а повідомила заздалегідь СІЕ, що з технічних причин українці не зможуть взяти участі в цім спортовім святі.

Свято 78 народин президента ЧСР — Масарика — у Празі. Чужоземні студенти та стипендисти чехословацького міністерства освіти святкували дня 8 березня ц. р. 78 народини президента Чехословацької Республіки, Т. Г. Масарика в Жовтій Салі Академічного Дому у Празі. Чехословацький письменник та сенатор Др. Ю. Гербен прочитав при цім лекцію про життя та значіння Масарика для Чехословакії. Від Українців був на святі голова ЦЕСУС-а — В. Орелецький.

Конференція Міжнародної Студентської Помочи 1928. Конференцію Міжнародної Студентської Помочи (International Student Service) назначено на час від 12 до 19 серпня ц. р. десь у Франції), як пише орган цієї організації за лютий березень 6. р. З огляду на те, що зїзд СІЕ припадає на час 11—24 серпня 1928, запропонував голова ЦЕСУС-а Міжнародній Студентській Помочи переложити конференцію, бо делегати на Конференцію СІЕ також хотіли бути на конференції, що уряджує Поміч. В крайнім випадку слід би обоім організаціям порозумітися між собою в цій справі.

Скільки видано виказок СІЕ за рік 1927. Як повідомляє III. Комісія СІЕ з Лондону, видано протягом року 1927 приблизно 800 міжнародних студентських легітимацій (року 1926 тільки 95). Дотичні дані ще не встановлені точно, бо не відповіли до тепер згаданій Комісії такі країни: Чехословаччина, Бельгія, Данія та Югославія. Українська студентська централа видала по 31. грудень поверх 20 таких легітимацій. Однак це число почало зростати дуже скоро з початком року 1928, так що по лютий вибрано понад 50 виказок. Головно великий попит за виказками СІЕ виявляють Подєбради.

Відзнаки СІЕ. Відзнаки СІЕ розходяться рівнож скоро поміж поодинокими студентськими централами. Особливо багато таких відзнак замовила Швейцарія та Болгарія. Всі англійські студенти, що опускають границі Англії дістають від англійського центрального союзу відзнаки СІЕ. (Як відомо, автор цього значка є Василь Ємець з Української Студентської Спільки у Берліні).

Македонське студентство. Під заголовком «Події в Македонії» спростовує югославянська студентська централа в останнім числі бюлетену СІЕ за березень ц. р. Всю вину за події в Македонії складає на болгарське та македонське студентство. Як відомо, в процесі проти македонських студентів в Скопльє засуджено кілька студентів на кілька років тяжкої в'язниці.

Проф. Івао Аюсава з Токія (Японія), що зараз працює як представник Японії при Лізі Націй, прислав на руки голови ЦЕСУС-а листа, датованого днем 31. грудня 1927, з перепрошенням українського студентства, що він не міг прибути на відкриття 5. звичайного зїзду ЦЕСУС-а з огляду на навалу праці у Женеві.

РІЖНЕ.

СПРАВА УКРАЇНИ В СОЦІАЛІСТИЧНОМУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІ.

23. лютого 1928 в Цюриху відбулося засідання Комісії меншостей Соціалістичного Інтернаціоналу, в якому брали участь: Де-Брукер (Бельгія),

Отто Бауер (Австрія), Абрамович (російська соц.-демократична партія), Мазепа і Феденко (українська соц.-демократична партія).

В комісії було розглянено спір між українською і російською соціально-демократичними партіями. Причиною спору було те, що українська соціально-демократична партія після убивства Отамана С. Петлюри виступила з маніфестом, в якому протестувала проти обвинувачення Петлюри і з ним всього українського визвольного руху в погромництві.

З свого боку представник російської соціально-демократичної партії Абрамович подав доклад, в якому домогався розгляду цієї справи.

Після докладних пояснень з боку представників української соціально-демократії, які крім того подали до Комісії меншостей два меморіали в цій справі, Абрамович заявив, що він ніяких обвинувачень українській соціально-демократичній партії не ставить. Комісія виробила резолюцію, на яку пристали і укр. с.-д. і Абрамович. Резолюція констатує факт загострення національної ворожнечі на Україні і визнаючи участь соціалістів поневолених народів в національно-визвольній боротьбі за конечну, кляче соціалістичні партії зберігти в цій боротьбі свою політичну незалежність.

26. лютого Голова Комісії меншостей Де-Брукер передав резолюцію на затвердження Виконавчого Комітету Інтернаціоналу. Резолюцію було прийнято одногосно в присутности делегатів англійських (Гендерсон, Кремп, Керквуд), французьких (Льонге, Рендель, Брок), данських (Стаунінг, Мадсен), бельгійських (Вандервельде, Де-Брукер), німецьких (Вельс, Крісієн, Мьлдер) и др.

В своєму докладі на засіданні Виконавчого Комітету Де-Брукер висловив симпатії до поневолених народів Сходу Європи і вказав на великі труднощі для справедливого вирішення національного питання на Сході. З приводу трагічної смерті Отамана Петлюри і процесу Шварцбарда Де-Брукер зазначив, що Комісія меншостей, що складається з політиків, не могла братися за розгляд тих справ, які вже стали областтю історії. Але один факт він підносить на підставі розглянутих матеріялів, представлених обома сторонами: ніхто не обвинувачує Петлюру, ніби він організував жидівські погроми.

Докладніші інформації про цю важливу для нас, українців, справу подамо в наступному числі нашого журналу.

НЕПРОШЕНІ ОПІКУНИ.

23. І. 28. урядив французький клуб у Празі відчит про Україну. На презентента покликано «українця» п. Могилянського, проф. рос. університету у Празі, Антропологічної школи у Парижі й т. д.; як його представив голова клубу проф. Др. Гіро (Guigaud). Виклад оголошено через радіо. Відбувся виклад в «Обецнім Домі» головного міста Праги. З українців був на відчиті голова ЦЕСУС-а В. Орелецький. Сяля була переповнена, хоч треба було платити вступне. Вже на самім початку заявив проф. Могилянський, що він сам «українець», бо з малечку виріс на Україні. Нарід український представив він дуже симпатично. Професор підчеркнув, що українці культурні, свободолюбиві та чисті в противеньстві до москалів, які є брудні та культурно нищі від українців. Україна все стреміла культурно до Європи, між тим коли Москівщина тягнула до Азії. Далі проливав Могилянський крокодилячи сльози над гнобленням України зі сторони московських урядів. Якраз це, по думці професора, використали українські сепаратисти, які на спілку з Німеччиною, Польщею та іншими ворогами Росії старалися відорвати Україну та шляхотний український народ від Росії. Однак, українські селяне прогнали всіх сепаратистів та їх приклонників. На кінець висловив докладчик надію, що большевизм незадовго паде й всі Українці висловляться за федерацію з Росією, бо це є тільки однісінький можливий вихід для України. Проф. Могилянський думає, що до братовбійчої війни між москалями та українцями не прийде. По викладі ілюстровано діяпозитивами тини та життя на Україні.

Тому що дискусії не було, запротестував голова ЦЕСУС-а проти політичних висновків презентента та взагалі піддав сумніву його українство. П. Орелецький

закінчив: о скільки Україна все гравітувала культурно до Європи а Москва до Азії, то для чого Україну змушувати, щоб вона тягула з Росією до Азії? Проф. Guignard просив, щоби хтось з українців дав ще раз відчит про Україну, що й буде зроблено в найблищому часі.

БІБЛІОГРАФІЯ.

Огляд українських журналів р. 1927.

II.

«Україна», двомісячник українознавства, видання історичного відділу ВУАН під редакцією М. Грушевського. У книзі 1-2-їй спогади Нат. Романович-Ткаченко про перші дні в Києві по революції 1917 р. у місяці березні під де-що контр-революційною назвою «З незабутніх днів» (а як-же! а як-же!) Далі йдуть статті Грушевських М. та О., Ігн. Житецького, К. Студинського про Куліша (з нагоди 30-тих роковин з дня смерті), спогади О. Рябініна — Склярєвського про Київську Громаду 1870-тих років, кілька поданих Айзенштоком листів Потебні, порівнююче дуже мало цікаве листування Н. Ласкова з Терновським та «Кілька слів про мого брата» Хоми Коцюбинського. У кн. 3-їй «Журнальні плани Франка 1884—86» М. Возняка; «Пропащі роки» А. Лебідя про перебування М. Коцюбинського у рр. 1897—98 у житомирській газеті «Волинь», які були дуже несприятливими для творчости письменника; «Біженська трагедія Холмщини і Підляшшя» М. Корніловича — одисея 1915—17 рр. У кн. 4-їй з нагоди 25-тих роковин смерті Ол. Лазарєвського ряд призначених його пам'яті розправ; «Єлизаветградський гурток» О. Рябініна-Склярєвського, знову таки про революційну українську діяльність у рр. 70-тих, і, нарешті, ряд дуже цікавих листів М. Драгоманова до А. Суворіна, редактора «Н. Времени», датованих роками 1875—88. У книзі 5-їй надзвичайно цікавий лист Петра Мировича до батька-мазешинця; П. Мирович пише докладно батькові про цілком незносне становище на Україні, де в наслідок московської перемоги та внутрішнього українського розбрату стало зовсім неможливо жити; єдиний порятунок Мирович в бачав у втечі на Московщину. Отже, цілком подібні до нинішніх на Сов. Україні обставини; далі подано невідомий досі автобіографічний лист відомого філолога К. Михальчука (1913) й досить просторі спогади Мордовцевої-Александрової про Костомарова. Володимир Дорошенко в старанно складеному огляді українського наукового руху по-за межами С.С.С.Р. зробив кілька пропусків, а саме згадуючи статтю Шаповала пам'яті Юрія Дарганна (у «Н. Україні») забуває згадати статтю Є. Маланюка «Крізь бурю й сніг» й некролог заснутого поета, уміщені в «Студенському Віснику», 1926, ч. 4. Так само перераховуючи емігранську літературу р. 1926 про Шевченка пропускає уміщену в ч. 3 «Студенського Вісника» статтю Л. Луціва «Шевченко на чужині» та чеську шевченкіану. Те саме сталося з цікавими й новими матеріалами, зібраними Є. Вировим у Празі в архіві друкарні Датля та Рітера про празьке видання «Кобзаря» р. 1876 («Славянская Книга», 1926, I; «Slovanský přehled», VI, 1926; «Наша Бесіда», 1926). Не зауважив В. Дорошенко й статтю І. Брика про Франка («Slovanský přehled», 1926, №№ 7,8), працю Рудницького про морфологічні області Східної Європи («Sborník česko-slovenské zeměpisné společnosti» ч. 1926) та розвідку Є. Перфецького «Podkarpatsko a Haližsko-ruské tradice o krale Mat. Korvinovi» («Sborník Filosofické fakulty Un-tu Komen-ského v Bratislavě, 1926, зошит 4—5 (42—43).

«Нова генерація», орган лівого оформлення мистецтва. Редактор Михайль Семенко. №№ 1—3, жовтень і грудень 1927, № 4 1928, січень. Нарешті дочекалися! Нарешті сподобилися! Леф, самий справжнісінький леф нашою рідною українською мовою. Після кустарно-виданих ефемерид, «Катафалк мистецтва», московського «Нео-Ліфа» й інших от вже четвертий місяць регулярно виходить орган лівого оформлення мистецтва, український до того.

У віршах всевладно панує вільний вірш, але Андрій Чужий потрапив

талановито довести спорідненість найбільш модерного *vers libre*'у з тим добрим старим *wierszem szlachetnowskim*:

«Самотність — вирушай із людської оселі:

Тобі замовлено зручне кладовище в безнадійній пустелі.»

Оповідання — всі мов на замовлення уявляють надзвичайно різну суміш Гвинниченка з Гвишню, письменників, як відомо, з бездоганно лівими кваліфікаціями. Бузько, хоч і явно *in Kobelaky geboren*, згадуючи свої універсальні дипломатичні подорожі *durch ganz Europa* і ніколи не забуваючи свою давню приналежність до данської соціал-демократії розводиться про Копенгагу та неодмінну для цього міста Асту Нільсен. Гео Шкурупій та Михайль Семенко, що ніколи в житті далі Святошина та Слободки не наважувались заглядати, не мають змоги писати про Асту Нільсен; проте, як спиритні осібники вони витримують досить успішно конкуренцію з дансько-одеським Бузьком, вибираючи для своїх вправ не менш, ніж Аста Нільсен, екзотичні персонажі: Гео — італійські дині (рима до них: Мусоліні), які, паночку, жере собі Горький у Соренто; Михайль — дра Донцова, яким в У.С.С.Р. скоро будуть лякати малих дітей. У всіх цих оповіданнях та віршах буває дуже дешево й мало дотепне дилетанське й хуторянське сатириконство. В оповіданню «Чорна борода» Туган-Барановський слабо використовує надзвичайно вдячний і багатий матеріал, так само, як це зробив кілька років тому Рильський у «Веселих Братах». В обох цих випадках життя було значно талановитіше, ніж література. Але цим разом автор приваймі має про що розповідати, позбавлений необхідности творити «з голови», що дуже невдало робить решта авторів прозових речей у «Н.Г.» У всіх — особливо ж у Левона Лайна, автора екранізованого роману «Інтелігент» — витримано гвинниченківська мова (покровительствено, дівиці, закушує, ігрові і безліч т. п.). На обгортці книжок «Н.Г.» горда заява, що «Н.Г.» є проти: національної обмежености, безпринципного упрощенства, буржуазних мод, аморфности мистецьких організацій, провінціалізму, трьохпільного хуторянства, неучтва й еклектизму». Але саме виключно ці перераховані на обгортці речі здибуємо в «Н.Г.» і майже нічого з того, що лежить по-за ними. Що, правда, це має ряд об'єктивних причин. В умовах комуністичного господарства урбанізація України є річчю цілком виключеною, приток безпритульних дітей та пауперизованих селян до міст ще не означає урбанізації. А в таких умовах, беручи на увагу великі успіхи дезурбанізації за десять років *gospodarki polskiej* чи то пак комуністичної, тяжко в оселяненому й охуторяненому місті знайти відповідну для урбаністичного мистецтва напруженість ритму життєвих явищ.

На одному з фото в «Н.Г.», як колосальна для Харкова сенсація, уміщена якась вежа в явно кантонським стилі, з написом «Авторух». Збентежена таким американським дивом дрібно-хуторянська редакція «Н.Г.», з побожністю й захопленням підписала: «В Харкові!» Вежа ця мабуть є коморою бензину, хоч її пейзажно-кантонський вигляд більше підходив би для медівників та пампушок якого небудь «Тараса з Полтавщини», а не для авторуху. Але даремно шукатимете на пустельній і задрипаній площі, що рівно стеле свій бруд перед кантонсько-харківською автомобільною вежею, бодай одно авто, не кажучи вже про тих «роздратованих моторів юрбу» (В. Хмелюк), яка перешкоджає пішому рухові в найдрібнішому європейському місті. На площі цій тиняються лише кілька істинно руских типів у руских рубашонках з виразними курдючками нижче спини. Цю вежу було-б доцільно порівняти з редакцією «Н.Г.», а істинно-русских пошехонців з курдючками — з дівчими особами новогенеранських оповідань. Обстановка для столиці України під московською кормигою цілком підходяща.

Надзвичайно багато уваги присвячує «Н.Г.» формальному методу в літературі, який на Московщині буває тепер так, як «ботоїскательство руской інтелігенції» перед війною і похідна від цього «ботоїскательства» — евраїзство лютує тепер серед москалів на еміграції.

На закінчення дозволю собі процитувати з статті Голубенка «Огляд журналів» (Молодіяк), «Гарт», «Вапліте») кілька думок, що-до літератури в У.С.С.Р. взагалі, отже й про «Н.Г.», уміщеної в одному з чисел «Н.Г.».

«Можемо констатувати, що процес розвитку нашої літератури принципово йде тепер у бік надбання кількості. Треба терези літератури вивести з статичного положення. У нас дуже багато динамізму у стосунках міжорганізаційних і дуже багато статички в виробничій роботі.»

Інакше не може бути в злісно-аграрній країні, злісно-знауперізованої цмоком московської ненажерливої окупації, з року на рік бідніючій й занепадаючій на наших очах духовно і матеріально Україні. Тут не допоможуть тисячі «Гартів» з «Молодняками» та «Вапліте» з «Нов. Генераціями». Потрібні інші ліки для зруйнування цього сонного колоніального умірання — живо-
тіння, яким спить під соввладою тепер Україна.

Київнин.

НАДІСЛАНІ ДО РЕДАКЦІЇ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ.

- Студенская Думка, Нр. 1 (8), студзень—люти, 1928 г., часопись беларускага студентства, Вільня.
Літер. Науковий Вістник, ч. 3, річ. 27, 1928, Львів.
Вільне Козацтво, Нр. 3, Прага, 1928.
Македонія в боротьбі за волю, Степан Михайлів, дрібна бібліотека, ч. 3, Львів.
Лікарський Вістник, ч. 3—4, рік. 5., 1928, Львів.
В. Кулич, Дещо про залізницю, дрібна бібліотека, ч. 1, Львів.
Сільський Світ, ч. 1, рік 6, 1928, Львів
Наш Край, чч. 1, 2, 1928, неперіодичний орган Громади Кубанців в ЧСР, Прага.
Світ, ілюстрований журнал, ч. 5, річник 4, 1928, Львів.
Národní Student, č. 5, ročník V, Praha.
Year Book of the International Confederation of Students 1927—1928, Brussels, Palais Mondial, 1928.
Üliopilasleht, No. 11, 1927, Tartu, Esthonia.
Vox Studentium, Vol. V., Nr. 5, February-March, 1928, Geneva.
Schweizerische Hochschulzeitung, Nr. 5, Nr. 6, I Jahrgang, 1928, Zürich.
L'Europa Orientale, Rivista storica e politica, Nr. 1—2, Anno VIII, 1928 Roma.
Bulletin mensuel d'Informations de l'Office Central de la Confédération Internationale des Etudiants, 2e année, No 3, 1928, Bruxelles, Palais Mondial.
Der Student, Deutsche akademische Stimmen, Jahrgang 4., Folge 4, März 1928, Berlin.
Hoja Informativa, Enero-Febrero 1928, Madrid.
The University, Easter number 1928, London.
Procès-Verbaux des séances du Conseil et des Commissions tenues à Rome du 24 août au 4 septembre 1927, Palais Mondial, Bruxelles, 1928.
An invitation to Europe, 218, Madison Avenue, New York, 1928.
Simon Petliura, Par Jean de Tokary Tokarzewski Karaszewicz, Editions «France-Orient», Paris, 1928.
The New Student, Vol. 7, No. 23, March 1928, New York.
La Macédoine, Nos 38, 39, 11e année, 1928, mars, Genève.
De Blauwvoet, 7e Jaargang, Nr. 2, 1927, Leuven.
Bulletin du Département des Affaires Etrangères de l'Union Nationale des Associations d'Etudiants d'Ukraine «CESUS», Nos 22—23, 1928, Prague.

СПРАВОЗДАННЯ.

по виданню газети «Українське Життя» за 1—4(13) числа.

АКТ ч. 2.

Ревізії справ газети «Українське Життя»
на 25. IX. 27 р.

Ревізувала комісія в складі Білодуба та Шевченка Володимира
Управа предявила ревізійній комісії: а) журнал-денник, б) головну
книгу, в) документи.

При ревізії виявилось: 1) Записи в квітах ведено як слід і відповідно до предявлених документів; 2) на всі видатки і про всі поступлення мають відповідні виправдуючі документи, 3) обороти по журналові-денникові на день 25.IX.27 р. виносять сімдесят три тисячі двісті шістьдесят три кч. і 31 галер (73.263 кч. 31 г.).

25.IX. року 1927
м. Подєбради ЧСР.

Члени: Білодуб
Шевченко Володимир Секретар.

Назва рахунків	На 25. травня 1927 р.		Обороты		Балансові лишки.	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
	К. г.	К. г.	К. г.	К. г.	К. г.	К. г.
Каса	16.393,65	16.285,48	108,17	—	—	—
Філія	751,35	751,35	—	—	—	—
Безкоштовна розсил.	3.784,00	3.784,00	—	—	—	—
Невишл. гонорар.	1.253,10	1.253,10	—	—	—	—
Адміністрац. видат.	2.330,43	2.330,43	—	—	—	—
Майно	308,20	—	308,20	—	—	—
Фонд Газети	10.650,18	11.704,42	—	—	1.639,24	—
Передплата	1.278,00	1.696,94	—	—	418,94	—
Боржники	169,70	112,50	47,20	—	—	—
Ріжні особи.	—	438,85	—	—	—	—
Продаж в роздріб. . .	158,00	158,00	—	—	—	—
Аванси	1.858,45	1.858,45	—	—	—	—
Видатки на газету.	15.695,25	15.695,25	—	—	—	—
Експедиція	12.518,00	12.518,00	—	—	—	—
Суми в кред. уст. . . .	1.800,00	1.800,00	—	—	—	—
Комісіонери	4.900,00	2.866,54	2.033,46	—	—	—
Б а л а н с	73.263,31	73.263,31	2.497,03	—	—	—

Бухгалтер М. Литвицький.

Р-к М а й н а

Р-к Б о р ж н и к і в

Кліша С. Єфремова . . .	87,00
„ Пастора Рея.	55,50
„ Є. Чикаленка	56,70
Шапірограф	109,00

Кб. Закоштуй 47,26

Р-к К о м і с і о н е р і в.

а) Кн. «Тризуб»	330 кч.	п. Барвінський	30 кч.
Олесюк Т.	290 „	„ Бредихин	30 „
Кн. «Унію».	265 „	„ Черненко	30 „
Нагорний	81 „	„ Гудима	30 „
п. Геродот	250 „	„ Рибачук	30 „
„ Кедровський	40 „	„ Степура	30 „
„ Калюжний	55 „	„ Марцінкевич	30 „
„ Сікевич	130 „	„ Паламарчук	30 „
„ Христич	130 „	„ Кн-рня Наук. т-а	
„ Стечишин	35 „	ім. Шевченка у	
„ «Громада в Луцьку»	30 „	Львові	145 „
		„ Ступицький	12 „

Разом . . . 2.033 кч.

Р-к Р і ж н и х о с і б.

В-ву «Архів Визвольної Боротьби»	98,25
Комітетові для вшанування пам'яті С. В. Петлюри	340,60 438,85

Голова Управи М. Литвицький
Секретар О. Костюченко
Чл. Управи Б. Бокітько.

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД

Адреса: **Ukrajinskyj Hromadskyj Vydavnyčyj Fond,**
PRAHA-VRŠOVICE, 665. ČESKOSLOVENSKO

1. С. РИНДИК — Міцність матеріалів, курс високих технічних шкіл: технологічних інститутів, механічних та інженірних відділів політехнікумів. Зміст: Розтяг, стиск, скіс, кручення, гнуття, динамічний обтяж. 364 ст., 8°. З додатком термінологічного словника та 214 рисунками. Ц. \$ 3.00.
2. С. РУСОВА — Теорія і практика дошкільного виховання. 128 ст., 8°. Ц. \$ 0.60.
3. Проф. Др. В. ЯНОВСЬКИЙ — Сучасне лікування венеричних хвороб, в чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 118 ст. Ц. \$ 0.50.
4. Др. Ф. БУРІАН — Пластична хірургія, з 24 ілюстр., в чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 32 ст. Ц. \$ 0.30.
5. Проф. О. ШУЛЬГІН — Нариси з нової історії Європи. 220 ст. Ц. \$ 1.00.
6. Др. А. ГОНЧАРЕНКО — Загальна гігієна. 204 ст. Ц. \$ 1.00.
7. Проф. Ф. ЯКИМЕНКО — Практичний курс науки гармонії в 2-х част. підручник для шкіл різних типів. З задачником. 132 ст. Ц. \$ 1.00.
8. І. ІВАСЮК — Кубань, економічно-статистичний нарис. 120 ст. Ц. \$ 0.75.
9. М. ПАВЛІЧУК — Коротка анатомія для студентів медицини. З передмовою акад. А. Старкова. 116 ст. Ц. \$ 0.75
10. Проф. Д. АНТОНОВИЧ — Триєта років українського театру (нарис історії українського театру). 276 ст. Ц. \$ 1.35.
11. Др. ЯКИМ ЯРЕМА — Провідні ідеї філософії Т. Г. Масарика. Ц. \$ 0.30.
12. Проф. Є. ІВАНЕНКО — Курс аналітичної геометрії. 424 ст. Ц. \$ 3.50
13. Проф. Ф. ЩЕРБИНА — Статистика — Історія статистики і статистичних установ. 288 ст. Ц. \$ 1.50.
14. К. МИХАЙЛЮК — Молочарство. Підручник для вищих сільсько-господарських шкіл. Ч. I. Молокознавство. 164 ст. З 63 мал. Ц. \$ 0.90.
15. Проф. М. ЧАЙКОВСЬКИЙ — Алгебра, курс середньої школи і для самонавчання. Кн. I. Ст. XII + 452. Ц. \$ 3.70.
16. Модерне українське мистецтво: Вип. I: Проф. Д. Антонович — Група Празької Студії. Франц. і укр. текст з 32 репродукціями Ц. \$ 0.90.
17. Проф. С. БОРОДАЄВСЬКИЙ — Історія кооперації. Ст. 448. Ц. \$ 2.50.
18. М. РАШЕВСЬКИЙ — Рафінація цукру, під редакцією і з додатками інж. Л. Фролова та з 30 мал. 224 ст. Ц. \$ 1.50.
19. ЮРІЙ ДАРАГАН — Сагайдак. Вірші. Ст. 64. Ц. \$ 0.45
20. Акад. А. СТАРКОВ — Загальна біологія, з малюнками. Ст. 184. Ц. \$ 1.00
21. М. ГАЛАГАН — Атомістично-молекулярна теорія. (Нарис еволюції наукових поглядів на тонку будову матерії). З малюнками. Стор. 188. Ц. \$ 1.35.
22. Проф. М. ЧАЙКОВСЬКИЙ — Алгебра, курс середньої школи і для самоосвіти. Кн. II. Стор. VIII+300. Ц. \$ 2.50.
23. Проф. Д. ЩЕРБАКІВСЬКИЙ — Українське мистецтво, т. II. Старі церкви, надгробки й придорожні камені на Українським Поділлі, Буковині та на Покутті. (Ілюстровано так само багато, як і I том). Текст і підписи укр. та франц. мовою. Стор. 40+64 стор. ілюстрацій. Ц. \$ 2.—
24. Гр. ЧУПРИНКА — Твори, перше посмертне видання під редакцією П. Богацького (коштом фундації ім. Гр. Чупринки) Стор. XXIV+544. Ц. \$ 2.10
25. Українське мистецтво: В. СІЧІНСЬКИЙ — Архітектура старокнязівської доби (X—XIII ст.). Стор. 50+24 стор. ілюстрацій. Ц. \$ 1.50.
26. Др. В. ГАРМАШОВ — Шкільна гігієна, з малюнками. Ст. 144. \$ 0.80.
27. Інж. Л. ФРОЛОВ — Цукроварство, з малюнками. Ст. 440. Ц. \$ 3.—
28. Акад. Проф. Др. Ст. СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ — Розвиток поглядів про семью словянських мов і їх взаїмне споріднення. Ц. \$ 0.65.
29. Проф. Л. БІЛЕЦЬКИЙ — Основи української літературно-наукової критики. Ст. 312. Ц. \$ 1.90.
30. Проф. Хв. ВОВК — Студії з української етнографії та антропології. З мапами та багатьма малюнками в тексті та на окрем. (19 звич. і 4 кольорових) таблицях. Стор. 356. Ц. \$ 3.—
31. Проф. М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКИЙ — Політична економія. Популярний курс. Стор. 184. Ц. \$ 1.—
32. Інж. КАХНИКЕВИЧ, Р. — Задачнє до «Міцности матеріалів». Ст. 160, рис. 116. Ціна \$ 1.80.